

Orpana

Talvi-Orpana 1995

Raimo Heikkilä:	Sivu
Puheenjohtajan palsta	1
Eila Wihtiälä:	
Kangasalan Keson Heikkilän isäntäluettelo	2
Irja Laiho:	
Lapsuusmuistoja	4
Raimo Heikkilä:	
Ikaalisten kirkkoherran harvinainen perhe	8
Eeva Anero:	
Vääksyn Ainan tarina kirjallisuudessa	11
Terttu Honkala:	
Uskalias uranuurtaja	12
Raimo Vasara:	
Amerikansiirtolainen Wictor Huju sr. 1893-1992	14
Terttu Honkala:	
Asiakirjasuomennos	17
Aaro Salovaara:	
"Viheliäinen" Henrik Mattson...	18
Antti Hietala:	
Vastaavan palsta	19
Helvi Murto:	
Kirjoja	20
Antti Hietala:	
Rasan Heikit	21
Olavi Kallioniemi:	
Pikku Jättiläisen kerho	22
Kaarlo Similä:	
Prinssi Gustav	24

Tampereen seudun sukututkimusseura r.y.

Hallitus

Puheenjohtaja

Raimo Heikkilä
Tuomiokirkonkatu 14 B 6
33100 TAMPERE
puh. 2127434

Varapuheenjohtaja (seuran kirjasto)

Helvi Murto
Satamakatu 4 A 25
33200 TAMPERE
puh. 2226210

Sihteeri (ohjelma- ja jäsenasiat)

Leila Mäkinen
Lemminkäisenkatu 6 A 17
33540 TAMPERE
puh. 554339

Sihteeri (kokousasiat)

Milja Piepponen
Aleksanterinkatu 35 B 5
33100 TAMPERE
puh. 2232768

Rahastonhoitaja

Seija Jäminki
Hämeenpuisto 13 A 3
33210 TAMPERE
puh. 2147087

Jäsen (julkaisujen vastaava toimittaja)

Antti Hietala
Kortesuontie 41
33420 TAMPERE
puh. 3440199

Julkaisutoimikunta

Vastaava toimittaja, pj.

Antti Hietala
Kortesuontie 41
33420 TAMPERE
puh. 3440199

Sihteeri

Terttu Honkala
Mustanlahdenkatu 1 B 99
33210 TAMPERE
puh. 2125569

Olavi Kallioniemi
Liljankuja 4
33300 TAMPERE
puh. 3442939

Matti Koittola
Huhdannokantie 4
33850 TAMPERE
puh. 671606

Milja Piepponen
Aleksanterinkatu 35 B 5
33100 TAMPERE
puh. 2232768

Vilho Puro
Hikivuorenkatu 9 A 21
33710 TAMPERE
puh. 174781

Julkaisut

- * ORPANA
- * VUOSIKIRJA
- * ERILLISJULKAISUJA

Myynti, tilaukset ja postitus

Milja Piepponen
Aleksanterinkatu 35 B 5
33100 TAMPERE
puh. 2232768

Orpanan kansi

Arja Kääriä

Paino

Tehokopiointi ky.

Taitto

Antti Hietala

UUTEEN TUTKIMUSVUOTEEN

Vuosi sitten esitin tällä palstalla toivomuksen, että alkava 15. toimintavuosi olisi seurallemme jatkuvan vireyden aikaa. On ilo havaita, että toive on käynyt toteen. Jäsenmäärä on yhä kasvanut, kokouksissa on ollut runsaasti osanottajia, esitykset ovat olleet mielenkiintoisia ja retket antoisia. Useat seuran jäsenet ovat julkaisseet tutkimuksiaan ja saavuttaneet näin merkittävän tavoitteen. Heitä on siitä syytä onnitella ja toivottaa heille jatkuvaa menestystä tietojensa syventämisessä. Sukututkimushan ei ole koskaan täysin valmis, koska aineisto laajenee jatkuvasti.

Seuran hallinnon kannalta merkittävin tapahtuma oli sääntöjen uudistus, mikä hyväksyttiin yksimielisesti kahdessa kokouksessa. Uudet säännöt selkeyttävät toimintaa. Kahden virallisen vuosikokouksen sijasta pärjäämme yhdellä. Hallituksen ja tilintarkastajien toimikaudeksi tulee vuosikokousten välinen aika, joten vastuu alkaa heti, kun henkilöt on valittu. Uudet säännöt astuvat voimaan heti kun ne on merkitty yhdistysrekisteriin.

Merkittävä uudistus on Orpana-lehden sisällyttäminen jäsenmaksuun ja lehden lähettäminen jokaiselle jäsenelle kaksi kertaa vuodessa. Lehti sisältää samalla tulevan kauden ohjelman. Järjestely yksinkertaistaa seuran taloudenpitoa ja varmistaa jäsenille lehden saannin, vaikka toisaalta asettaakin lehden tekijöille entistä tarkemmat aikarajat.

Seuran hallituksessa tapahtui vuoden vaihtuessa kaksi muutosta.

Ansiokkaasti ja pitkään hallituksessa toimineet Olavi Kallioniemi ja Pekka Nuottajärvi pyysivät syyskokouksessa hyvin

perusteluin eroa, mikä heille myönnettiin. Haluan vielä tässä esittää Olaville ja Pekalle seuran kiitokset arvokkaasta panoksesta. Toivottavasti he kumpikin edelleen näkyvät ja kuuluvat sekä tilaisuuksissamme että lehden palstoilla.

Uusina jäseninä hallitukseen valittiin kaksi useimmille seuran jäsenille tuttua, ahkeraa osallistujaa ja sukututkijaa, Milja Piepponen ja Antti Hietala. Uskon heidän hallituksessa täyttävän hyvin seuran jäsenten odotukset.

Järjestäytymiskokouksessaan hallitus antoi jäsenilleen seuraavat erikoistehtävät:

Helvi Murto: varapuheenjohtaja
ja kirjastonhoitaja

Seija Jäminki: rahastonhoitaja

Leila Mäkinen: sihteeri, ohjelma- ja jäsenasiat

Milja Piepponen: sihteeri, kokousasiat

Antti Hietala: julkaisujen vastaava toimittaja

Näin olemme valmiit vastaanottamaan uuden tutkimusvuoden, joka alkaa entiseen tapaan sukututkimuspäivänä Sampolassa ja jatkuu sen jälkeen ohjelman mukaisesti.

Seuralla on kaksi säännöllisesti ilmestyvää julkaisua, jäsenlehti Orpana ja vuosikirja. Näistä viimeksi mainittu on tieteellisempi. Siinä julkaistaan kauden aikana seuran jäsen-tilaisuuksissa pidetyt esitelmät.

Orpanassa seura tiedottaa jäsenilleen ajankohtaisista asioista ja tulevan kauden tapahtumista. Lisäksi ja ennen muuta Orpana on vapaamuotoinen jäsenten omien tutkimustulosten, pulmien, havaintojen, mielipiteiden ja muistelmien julkaisukanava. Jokainen seuran jäsen on oikeutettu ja myös velvollinen avustamaan Orpanaa. Jos jollakulla ei ole kerrottavaa, on toki kysyttävää. Toivon, että alkavana vuonna seuramme jäsenet näin tuntevat Orpanan omaksi lehdekseen ja vaikuttavat lehden sisältöön.

Hyvää tutkimusvuotta 1995 kaikille Tampereen sukututkimusseuran jäsenille!

Raimo Heikkilä

Kangasalan Keson Heikkilän isäntäluettelo

Veroluetteloiden perusteella laaditut hämäläisten talojen vanhimmat isäntäluettelot eivät läheskään aina ilmaise peräkkäisten isäntien sukulaisuussuhteita. Joku Heikki Matinpoika saattaa kyllä olla edellisen Matti-isännän poika, mutta voi hän olla vävykin, tai joku aivan muualta tullut. Etunimivalikoima kun oli varsin suppea. Vasta tiedonjyvästen keräily eri lähteistä ja niiden yhdistely kokonaisuudeksi voi tuoda selvyyden. Näin voidaan onnistua myös näkemään lähitalojen monet sukuyhteydet, sillä menneinä vuosisatoina talollisten avio-puolisot tulivat suppealta alueelta ja lähes aina talollisväestön keskuudesta.

Keson Heikkilän isännät

Luukas 1540–1580.

Mikko Luukkaanpoika 1567–1580.

Luukas 1581–1592.

Martti Heikinpoika 1597–1600. Ratsutilallinen, joka omisti Suomatkan Heikkilän 1569–1605.

Yrjö Martinpoika 1601–1621. Ratsutilallinen.

Esko Markunpoika 1622–1629. Valtiopäivämies. Otti viljelykseen Eskolan tilan vesijättömaalla, joka oli muodostunut vuonna 1602 tapahtuneen luonnonmullistuksen jälkeen. Eskola joutui vuonna 1740 Vääksyn kartanoon, jonka omistuksessa se oli 180 vuotta. Sitä viljelivät silloin lampuodit ja sillä oli viisi torppaa.

Tänä päivänä Eskola on Eskolan kylä. Eskon nimi on siis säilynyt, niin myös arvoitukset hänen nimensä ympärillä. Tuliko hän vävyksi Keson Heikkilään Kangasalan Pispalan Seppälästä, joka kuului vanhaan Tyrvännönmaahan? Seppälässä oli vuosina 1585–1602 isäntänä Markku Pertinpoika (Marcus Bertilsson), jota voi arvailla Heikkilän Esko Markunpojan isäksi, mutta vain arvailla.

Esko Markunpojan tytär Kerttu (Gert-rud) oli Wihtiälän Jaakko Laurinpojan vai-

mo. Eskon poika Jaakko Eskonpoika luki papiksi Upsalan yliopistossa yhtäaikaa sisarensa pojan Wihtiälän Esko Jaakonpojan kanssa. Esko Jaakonpoika otti nimen Akilleus Wichtileaus ja tuli kotipitäjäänsä kappalaiseksi 1630-luvun lopussa, mutta hän sai väkivaltaisesti surmansa jo muutaman vuoden kuluttua.

Keson Heikkilän Jaakko Eskonpoika ei sen kummempia nimiä ottanut. Hänestä tuli Kangasalan kappeliseurakunnan Kuhmalahden ensimmäinen kappalainen.

Ennenkuin jatkan Keson Heikkilän isäntäluettelo, poikkean tutkimaan jakokarttaa vuodelta 1648. Siihen on merkitty Keson kylän isännät: Jaakko Martinpoika (Hakkarri), Pertti Heikinpoika (Markkula), Heikki Heikinpoika (Heikkilä) ja Esko Matinpoika (Aatinen). Samat isännät ovat myös Kangasalan historian isäntäluettelossa ja Suomen asutuksen yleisluettelossa, poikkeuksena vain Keson Heikkilän Klemetti Markunpoika, jonka appi oli Suomatkan Heikkilän Heikki Heikinpoika..

Klemetti Markunpoika oli Keson Heikkilän isäntänä 1630–1652. Vuonna 1637 hän siirtyi vävynä viljelemään Margareta-vaimonsa kotitaloa Suomatkan Heikkilää. Keson Heikkilää viljeli 1637–1642 Tuomas Tuomaanpoika, joka isännöi myös Keson Markkulaa. Vuonna 1643 Heikkilää viljeli Esko Erkinpoika, jonka vaimon nimi oli Dordi. Esko oli Suomatkan Laurilan isännän veli.

1644 Klemetti Markunpoika palasi Suomatkan Heikkilästä taloonsa Keson Heikkilään. Vuonna 1646 mainitaan vain vaimo Margaret.

Vuodesta 1656 oli isäntänä **Heikki Klemetinpoika**, jonka vaimo oli myös nimeltään Margaret. Heikki Klemetinpoika on merkitty isännäksi 1655–1664, mutta hänen nimensä esiintyy vain kerran. Vuonna 1660 vaimo Margaret mainitaan itsellisen vaimona.

Vuoden 1665 kohdalla on Suomen asutuksen yleisluettelossa virhe, joka on aiheuttanut virheen myös Kangasalan

historian isäntäluetteloon. Virheestä johtuen Jaakko Eskonpojasta, Keson Heikkilästä kotoisin olevasta Kuhmalahden ensimmäisestä kappalaisesta kerrottiin, että hän kuului suureen ja vauraaseen sukuun ja omisti useita kiinteistöjä Kangasalla Joki-oisten kylässä, mutta ei tiedetty, missä ne sijaitsivat. Hänen nimensä oli vaihtunut Jaakosta Johannekseksi.

Kirkonkirjoista kuitenkin selviää, että **Jaakko Eskonpoika** on asunut pappilassa vaimonsa Agneta Valsteniuksen kanssa ja muuttanut Keson Heikkilään 1664. Poika Grels muutti myös Kesoon, mutta toinen poika muutti pappilasta Vähäpöntöön.

Vuonna 1667 Jaakko Eskonpoika sitten muutti perheineen Kuhmalahdelle. Tiedetään hänen sairastelleen paljon ja Sigfrid Neppiuksen hoidelleen hänen kappalaisen-virkaansa.

Vuonna 1671 Agnes Valstenius palasi leskenä Keson Heikkilään. Seuraavana vuonna hän avioitui uudelleen, **Anders Mårtensson Almanuksen** kanssa, joka isännöi Heikkilää 1672–1678.

1679 isännäksi tuli **Lauri Pertinpoika** Keson Markkulasta. Hänen leskensä **Margaret Jaakontytär** piti taloa 1698–1699. Vuonna 1700 talon sai vävy **Juho Yrjönpöika**, Sohvi Laurintytären mies. Juho isännöi vuodet 1700–1711. Juhon poika **Matti Juhonpoika**, oli isäntänä 1712–1735. Hänen emäntänsä Anna Laurintytär oli Suomatkan Laurilasta.

Vuosina 1736–60 isäntänä oli Matin ja Annan poika, joka äitinsä isänsän mukaan oli saanut nimen Hagwin. Vaimo Anna Heikintytär oli Pispalan Seppälästä. Hagwinin ja Annan poika **Yrjö** oli Heikkilän isäntänä 1761–83. Hän haki vaimon Vehoniemen Hallilasta, mutta Liisa Juhontytär kuoli jo seuraavana vuonna lapsivuoteeseen. Toinen vaimo oli Riitta Juhontytär.

Yrjöllä ja Riitalla oli kolme poikaa. Vanhin joutui sotilaaksi, toinen isännäksi kotitalon torppaan, Järvenpäähän. Nuorin poika kuoli lapsena. Vanhin tytär, Leena, avioitui Vahderpään Jaakkolan (ent. Anttila) pojan **Matti Jakonpojan** kanssa. Matista tuli isäntä vuosiksi 1784–1824. Hänen aikanaan Heikkilä jaettiin. Heikkilä II:n eli Erolan omistajaksi tuli Simo Joutsiniemi. Vuosina 1810–19 Erolan isäntänä oli Juho Juhonpoika, jonka vaimo Sohvi Jaakontytär oli Heikkilän Matti-isännän sisar. Matin Beata-sisar meni Järvenpään torppaan emännäksi ja Anna-sisar Markkulan pojan

vaimoksi. Kun näiden neljän lähekkäin sijoittuneiden sisarusten isoäiti oli Pispalan Seppälästä, oli jo aika katsella emäntää kauempaa. Heikkilän seuraava isäntä, **Heikki Matinpoika**, isäntänä 1835–39, hakikin emäntänsä Eräjärveltä, Leena Joonaantytären Vihasjärvenkärjeltä, mutta pariskunta oli lapseton.

Vuosina 1840–48 isäntänä oli edellisen isännän serkku **Matti Heikinpoika** Järvenpään torpasta. Järvenpää oli Heikkilän jaon yhteydessä joutunut Erolaan, ja Heikkilän viljelyksessä olleista maista muodostettiin uusi torppa.

Kustaa Matinpoika oli isäntänä 1849–56. Hänen vaimonsa Hedwig Matintytär oli Tiihalan Taskulasta. Kustaa siirtyi muonarengiksi Aatiselle samaan kylään. Keson Markkulasta tuli uusi isäntä **Kustaa Antinpoika**, isäntänä 1857–79. Vaimo Maria Elisabeth Matintytär oli Oriveden Padustaipaaleen Seppälästä.

Vuonna 1879 pälkäneläinen torppari Tuomas Särkikoski osti Heikkilän myötäjäisiksi tyttärelleen Gustaavalle, isoäidilleni. Isoisäni **Juho Mikonpoika** oli Heikkilän isäntänä 1879–1916, isäni **Hannes Heikkilä** 1916–1938. Äitini **Selma Heikkilä**, s. Virtanen oli Apajapohjan Kottilasta. Isäni kuoleman jälkeen äitini otti talon isännyyden ja emännyyden vastuulleen. Käytännössä äitini kantoi vastuuta talosta, lapsistaan, lastensa lapsista ja heidän lapsistaan suurella rakkaudella aina kuolemaansa asti 2.2.1992 yhdeksännelläkymmenennellä ikävuodellaan.

Lapsuusmuistoja

Kirjoitus on Sukuseura Lingren ry:n julkaisemasta sukukirjasta, Mikko Josefipoika Lindgrenin suku, jossa suvun jäsen, 89-vuotias Irja Laiho kirjoittaa lapsuudestaan Hämeenlinnan Hätilässä.

"Sukupolvi menee ja sukupolvi tulee, mutta maa pysyy iäti". Tämä raamatun lause tuli mieleeni sukukokouksessa 8. pñä elokuuta 1992. Siellä oli vanhempien mukana 4½ kk vanha Lauri Vanhala, äiti on Mervi Leh-muskanta-Vanhala. Kaikki asuvat Janakkalan Tanttalassa. Minä olin kokouksessa vanhaa sukupolvea ja Lauri uutta. Sukuseuran pape-reista - kiitos tutkijoille suuresta ja arvok-kaasta työstä - luemme, että Michael Josefs-son syntyi Vanajalla 28.8.1813 Kankaisten Stor-Velsissä, ja lähti räätälinoppiin Kodja-laan v.1833. Täällä hän otti sukunimekseen Lindgren. Mikko ja Maria vihittiin 18.11. 1838 Vanajalla merkinnöin: "Wånå Krono-qvarn drg Michael Josefsson // Maria Lovisa Andersdotter, Ois, Stor-Pöxy, lbd dotter". Mikko, isovaarini, muutti kotivävyksi Ojoisten Stor-Pöxyyn. Perhe muutti 1.11. 1848 Ojoisten Iso-Vähikkälään ja siirtyi lähes välittömästi Ojoisten Ali-Mattilaan torppariksi. Ali-Mattilan nimi muuttui myö-hemmin Korpimattilaksi. Johan Fredrik syn-tyi 20.9.1837 Hämeenlinnan maaseurak. (Osmo Talarmon sukututkim.)

Isäni Juho Alfred syntyi 23.11.1864 Hml.maas. Korpimattilassa. Perhe muutti 19.6.1879 Tyrväntöön. Vaarini Johan Fredrik oli silloin 42-vuotias, isäni 14-vuotias, Kustaa 5 v., Hugo Henrik 3 v. ja Amanda yksivuotias. Matilda ja Edla syntyivät Tyrvännössä. Johan Fredrik kuoli 3.5.1904 Tyrvännössä. Kuolo tuli Parolan asemalla myllymatkalla. Tyrvännössä ollessa isä oli

vuosina 1887, 1888, 1889 reservissä Lam-milla kolme viikkoa kerrallaan. Muistona on vanha todistus vuodelta 1889, jonka on allekirjoittanut komppanianpäällikkö Etholin.

Äiti ja isä muuttivat Tyrvännöstä Hämeen-linnan maaseurakunnan Hätilään 25.11.1889. Tyrvännössä syntyi kaksi vanhinta veljeäni. Ensimmäinen talo Hätilässä oli tällä samalla paikalla. Tämä nykyinen valmistui v.1914. Suku on asunut tässä 103 vuotta. Nyt jatkan yksin aikaa.

Kuvitellessani Hätilän vuosisadan vaihteen aikaa ja elämää, tuli mieleeni: "Hätilännie-meen putosi ihan onnen tähti, kun Aukust Eklööv Porvoosta lähti". August Eklöf pe-rusti perusti höyrysahan v.1895 linnaa vastapäätä olevaan Hätilänniemeen. Ympäril-lä olevista pitäjistä tulivat talojen ja torppien pojat töihin, toiset toivat hevosengin. Kaikille riitti töitä. He asuttivat Hätilää. Isä meni myös mukaan. Hän hoiti yhtä raamia, raamit kävivät koneellisesti ja koneilla nousivat tukit järvestä. Raami teki niistä lankkuja.

Vuonna 1906 Justiina-mummu, 65v., Edla-täti 23v., Lyydia ja Kalle Mäkinen, 19v. muuttivat Tyrvännöstä Hätilään. He asuivat ensin vähän aikaa meillä, sitten he muuttivat lähes naapurina olevaan pieneen omakoti-taloon. Sahalle Kalle Mäkinenkin meni töi-hin, ja oli sahan lopettamiseen saakka, viime sotien aikoihin. Hän oli kuitenkin vielä niin nuori, että jatkoi Kariston varastomiehenä. Kun pehe kasvoi, tekivät he sitä mukaa lisää huoneita. Näin suvun kaksi suurperhettä asui lähes naapureina jatkuvasti, oikeastaan vieläkin. Mäkisen lapset sanoivat pienenä: "Mennääs enon kujalle lasketteleen". Kuja oli silloin jyrkempi. Siinä riitti riemua vesi-kelkan ja mahakelkan kanssa. Ei autot häirin-

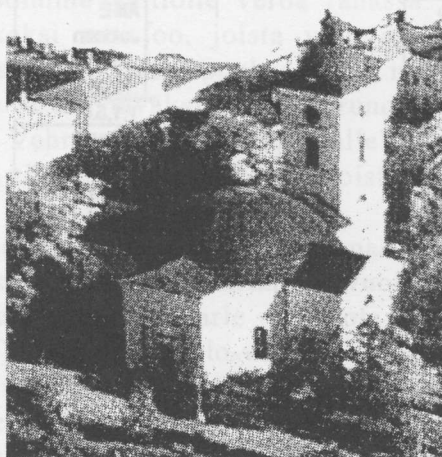
Michael(Mikko)		Maria(Lovisa)
Josefsson		Elisabeth
Lindgren	vihit.	Andersdotter
.28.09.1813	.18.11.1838	.18.03.1821
Vanaja	Hml.maas.	Hml.maas.
.08.11.1893		04.09.1905
Vanaja		Vanaja

1. Johan Fredrik
Lindgren
.20.09.1837
.03.05.1904
2. Carl Gustaf
Lindgren
.06.01.1840
.lapsena
3. Adolf
Lindgren
.19.08.1843
.07.1874
4. Amanda
Lindgren
.02.05.1845
-15.04.1905
5. Maria Lovisa
Lindgren
.10.01.1849
.29.11.1921
6. Serafia
Lindgren
.21.02.1851
.15.07.1852
7. Frans Michael
Lindgren
.12.04.1853
.04.01.1908
8. Gustaf
Lindgren
.22.07.1855
.16.01.1864
9. Sofia Wilhelmina
Lindgren
.23.12.1857
.10.10.1859
10. Otto
Lindgren
.07.08.1860
.10.12.1892
11. Viktor
Lindgren
.02.08.1861
.14.09.1864
12. Henrik Edvard
Lindgren
.19.03.1864
.23.12.1934

nyt. Niinhän enon kuja saikin kaupungin kartassa ja katukilvessä nimen "Laihon kuja", jatkuen Papinniityssä "Laihon tienä". Papinniitty on nyt täynnä kauniita omakotitaloja, silloin se oli luonnonniitty. Lehmät kävivät laitumella, pojat olivat paimenessa Poju-koiran kanssa. Luonnonkukkien runsaus oli valtava. Sieltä otin kasvistoon mm. lehdokin, maariankämmekän, yksikukkaisen talvikin ym.

Mäkisen 4 sisarusta rakennuttivat uuden talon kadun toiselle puolelle isänsä vielä eläessä, mutta Edla-täti oli jo poissa. Edla-täti oli hyvä, lempeä ihminen. Vaikka äitini oli häntä 22 vuotta vanhempi, olivat he hyvin läheiset ystävät. Kun meidän pojat hankkivat radion - silloin se oli uutta - kävi Edla-täti joka pyhä kuuntelemassa Jumalanpalvelusta äidin kanssa. Äitini oli jo silloin vanha ja tädin jalat kipeät, eivätkä he jaksaneet enään kirkkomatkoja tehdä. Kirkkomatkat olikin ennen lähes jokapyhäisiä. Miehet menivät pari askelta edellä, vaimot perässä. Se oli tapa ennen. Mustiin oltiin puettuna. Äidit eivät aina ennättäneet. Isä sitten vei meitä lapsiakin. Menimme Raatihuoneenkadun puoleisesta ovesta ja seinän viereen, isä kuuli siinä paremmin.

Ruokapöydässä piti lasten olla hiljaa. Isä piti rukouksen: "Jumalalle olkoon kiitos ruuan edestä". Näin sanasta sanaan. Vanhana hän ei enään sanonut ääneen, mutta risti aina kätensä.

Äitien työ oli mahtavaa, se oli siunauksellista lasten ja kodin hyväksi. Isä ei kiroillut, eikä pojatkaan kotona, kuinka rehvakkaita

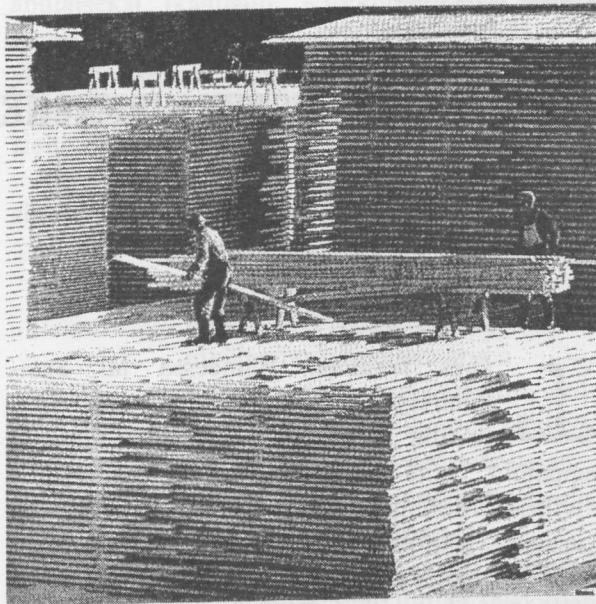
TAULU 2

1.1.								
Johan Fredrik Lindgren 20.08.1837 Hml maas. .03.05.1904 Tyrväntö			oo 28.12.1862	Helena Gustafsdotter .01.08.1834 Tuulos .08.01.1868 Hml maas.		oo .05.05.1859	Justina Davidsdotter .11.04.1841 Tuulos .26.03.1914 Hml maas	
1.1.1.	1.1.2.	1.1.3.	1.1.4.	1.1.5.	1.1.6.	1.1.7.	1.1.8.	1.1.9.
Juha (Janne) A. Laiho .23.11.1864 Hml maas. .27.02.1943 Hml maas.	Otto Oskari Lindgren .08.04.1866 Hml maas. .04.11.1913 Hausjärvi	Karl F Lindgren .10.07.1870 Hml maas .31.07.1878	Ida Justina Lehtonen .18.07.1872 Hml maas .08.11.1898 Hml maas	Kustaa E Eskola .05.09.1874 Hml maas. .30.09.1926 Piihimäki	Hugo H Lehtmaa .11.05.1875 Hml maas. .28.12.1945 Mäntsälä	Amanda V Saarinen .11.04.1878 Hml maas. .12.02.1914 Hausjärvi	Matilda K Lindgren .13.11.1880 Tyrväntö .31.12.1965 Hml	Vilja Antton. Laaksonen .05.06.1880 Tyrväntö .11.12.1964 Hml
Edla M Mäkinen .03.04.1883 Tyrväntö .17.05.1945 Hml								
1.1.1.1		1.1.4.1		1.1.5.1	1.1.6.1	1.1.6.2.	1.1.7.1	1.1.7.5.
Uuno A Louhela .27.12.1887 .05.11.1936		Kaarlo V Lehtonen .25.01.1890 .04.05.1890		J Elner Eskola .01.01.1903 .18.11.1982	Ida M Lindgren .13.05.1894 .29.07.1894	J Heikki Lehtmaa .24.05.1895 .24.10.1969	Yrjö J Saarinen .08.07.1902 .17.11.1902	Aarne E Laaksonen .28.02.1911 (adoptio)
1.1.1.2.		1.1.4.2.		1.1.5.2	1.1.6.3.		1.1.7.2.	
Juha E Laiho .25.09.1889 .25.09.1972		J Vihtori Lehtonen .27.03.1891 .28.08.1938		Aarne A Eskola .01.03.1905 .11.07.1915	Lydia M Lehtmaa .15.02.1897 .27.01.1975		Yrjö J Saarinen .18.04.1904 .30.11.1989	
1.1.1.3.		1.1.4.3.		1.1.5.3	1.1.6.4.		1.1.7.3.	
Oskari V Laiho .13.12.1890 .24.11.1952		H Arvid Lehtonen .29.05.1893 .1918		Sulo J Eskola .21.01.1907 .11.10.1971	Elsa E Lehtmaa .23.08.1898 .25.05.1935		A Einari Saarinen .25.12.1905 .23.12.1985	
1.1.1.4.		1.1.4.4.		1.1.5.4.	1.1.6.5.		1.1.7.4.	
Evert Alkari Laiho .31.03.1893 .08.11.1938		Kalle E Lehtonen .08.02.1895 .31.07.1959		Toini H Nurminen .24.03.1909	Kustaa E Lehtmaa .05.05.1900 .11.12.1985		H Kaarina Suokas .20.12.1907	
1.1.1.5.		1.1.5.5.		1.1.6.6.	1.1.7.5.		1.1.9.1.	
Johanna D Gröndahl .25.01.1895 .18.05.1989		Aili E Jokinen .05.07.1911 .15.01.1979		Kalle E Lehtmaa .31.07.1905	Aarne E Laaksonen .28.02.1911		Lyyli M Mäkinen .05.04.1904 .10.02.1984	
1.1.1.6		1.1.5.6.		1.1.6.7.	1.1.7.6.		1.1.9.2.	
Kaarlo K Laiho .28.01.1897 .13.09.1973		Aarne T Eskola .29.12.1918 .28.01.1955		Lauri V Lehtmaa .21.03.1907 .21.05.1967	Erikki V. Saarinen .19.09.1913		Eeva E Mäkinen .04.01.1907 .18.05.1932	
1.1.1.7		1.1.6.8.		1.1.6.9.	1.1.7.7.		1.1.9.3.	
Arvo V Laiho .16.01.1899 .20.07.1970		Arvo E Lehtmaa .25.08.1910 .22.02.1988		Saara M Lehtmaa .26.04.1922	Tuovi B Ilvonen .26.04.1921		Eino M Mäkinen .29.05.1908	
1.1.1.8.		1.1.6.10.		1.1.6.11.	1.1.7.8.		1.1.9.4.	
Mertti A Laiho .28.10.1902 .17.09.1967		Risto H Lehtmaa .14.05.1924		Sakari M Lehtmaa .27.09.1927	Veikko O Mäkinen .24.07.1923 .06.06.1989		Aune A Mäkinen .19.08.1909 .29.03.1990	
1.1.1.9.						1.1.9.5.		1.1.9.6.
Irja R Laiho .20.06.1905						Aili V Mäkinen .01.07.1911 .26.10.1974		Arvo J Mäkinen .01.01.1913 .07.04.1929
						1.1.9.7.		1.1.9.8.
						Matti A Mäkinen .15.05.1915		Kerttu R Mäkinen .23.03.1917 .11.03.1920
						1.1.9.9.		1.1.9.10.
						Yrjö V Mäkinen .10.05.1919		Mikko V Mäkinen .27.09.1921
						1.1.9.11.		1.1.9.12.
						Veikko O Mäkinen .24.07.1923 .06.06.1989		Erikki K Mäkinen .05.05.1925

Vierailuja tehtiin aika ahkeraan Janakkalan Tanttalaan Heikki-sedän perheen luokse (Leirimaat). Hehän muuttivat sieltä muualle, en muista mihin. Ryttylässä vierailtiin Kus-taa-sedän luona (Eskolat). Hekin muuttivat ensin Hattulaan, Kausta-nimiseen paikkaan, sitten kait Riihimäkeen. Kaustalla kävimme kerran Lyydia Mäkisen kanssa.

Henrik Edvard Lindgren, "Solbackan setä" (Lehmuskannat), oli isän setä. He olivat syntyneet samana vuonna 1864 ja ylimmät ystävät. Solbackassa kävimme kylässä. Muis-tan yhdetkin pidot, silloin äiti ja Tilda-täti olivat laittamassa, siis pitokokkeina. Olisiko ollut Lyydi Elviiran hautajaiset, surujuhla. Onhan minulla aarrekin, Solbackan sedän omakätisesti kirjoittama kutsu. Kirjekuo-ressa: *"Herra J. Laiho Hämeenlinna Hätilänmäki. Ryttylässä 19 pv. kesäk. 1927 terveisiä nyt meiltäkin pyyrän olemaan niin hyvät ja tulemaan meille juhannuksena pitää tulla jo aattoiltana yöks ettekös jo kerkii tu-lemaan siinä junassa joka -on täällä puoliseitsemän mee tulemme silloin vastaan terve tuloon nyt varmasti. H. Lindgren Suul-pakka"*. Ja ihan varmasti menimme juhannuskylään. Tilda-täti Puistonmäessä piti usein kestejä, oli aina niin hyvää pullaa monenlaista. Muuten Solbackan setä kirjoitti mielestäni paremmin kuin meidän isä. Silloin oli sukurakkautta näissä puitteissa. Sukutut-kimuksessa tuli vasta tietoon paljon sukulai-sia.

Vuonna 1906 oli suuri sukunimien suo-mentamiskamppanja. Kansakoulujen opetta-jat ja ylioppilaat olivat asialla. Hätilässä ei ollut vielä koulua, meidän vanhimmat lapset kävivät Puistolan koulussa Puistomäessä, Laaksosten taloa vastapäätä. Opettaja sanoi: "Ei teidän vanhemmat Lindgren-nimeä osaa ääntää oikein, eikä kirjoittaa. Sanokaa, että suomennatte" ja antoi kolme lyhyttä nimeä paperilla mukaan. Isä valitsi Laiho-nimen. Vanhin veljeni ei pitänyt Laiho-nimestä, hän otti Louhela-nimen. Hän menikin jo 9-vuo-tiaana äidin veljien luokse Vanajan Suola-jaan. Kun hän sitten meni aikoinaan naimi-siin, osti Oskari-eno hänelle oman maapai-kan Hattelmalan harjun kupeelta. Maa oli hyvää hiekkamaata, jossa kasvoi ihania peru-noita kaupungin ihmisille myytäväksi.

Isä lopetti höyrysaamalla vuosien 1929-30 vaihteessa. Silloinkin oli lamakautta ja työn puutetta. Isähän oli silloin kylläkin aika iä-käs. Hänelle sanottiin: "Teidän lapset ovat kaikki hyvissä viroissa, kyllä Te hyvin elät-te".

Hättilän kartano oli valtion virkatalo, valtion omaisuutta samoin koko Hätilän kylä. Kartanossa oli aina joku vuokraaja, mekin maksoimme valtiolle veroa rahassa. Meillä oli kaksi moisioo, joista vero oli 170:40. Näissä riitti isälle puuhaa. Tuli niistä oma tarve ja myytäväksi vähän perunoita ja hei-nää. Vehnä pidettiin itse. Tallella on isän pieni tilikirja peltotöistä, menoista ja tulois-ta.

Vuonna 1941 saimme lunastaa tontit omaksi. Silloinen kartanon vuokraaja oli kansanedustaja Kaarle Mikkola (Maalais-liitto). Hän ja Kaarlo-veljeni tekivät monta matkaa Helsinkiin Maanmittaushallitukseen. Veljeni oli nyky nimellä sanottuna maan-mittausteknikko ja tunsii Hämeen lääniä hoi-tavia insinöörejä. Viimein heltisi itsenäisyys. Mikkola ennätti kuolla v. 1940.

Paljon olisi suvun keskuudesta sekä haus-koja että ikäviä muistoja. Toivon vain: "Elä-köön Lindgren suku".

Koonnut Milja Piepponen

IKAALISTEN KIRKKOHERRAN HARVINAINEN PERHE

Lähes jokainen Hämeessä tai Satakunnassa sukuja tutkimut on 1700-luvulla törmännyt Polviander-nimisiin pappeihin. Heitä oli mm. Eurassa, Kokemäellä, Ulvilassa, Mouhijärvellä, Ikaalisissa, Ruovedellä, Kurussa, Hattulassa ja Hämeenlinnassa. Oli kirkkoherroja, kappalaisia ja apupappeja. Siellä täällä Polviandereita oli myös tuomareina tai upseereina. Kaikki kuitenkin aikanaan hyvissä viroissa. Moni on mielessään kysynyt, mistä tämä suku on peräisin, miten ja missä vaiheessa he seurakuntansa valloittivat.

Polvianderin suvun tarina lähtee Kiukaisten Köylypolven kylän Knuutilan talosta, jonka historia tunnetaan 1500-luvulta alkaen. Köylypolvi esiintyy myös muodossa Köylyjoki ja tarkoittanee Köyliönjoessa ollutta mutkaa, polveketta eli polvea. 1600-luvun puolivälissä talossa oli isäntänä Mikko Markunpoika ja emäntänä Riitta Jaakontytär, ratsutilallisen tytär Kokemäen Askolasta. Talo oli varakas ja isäntäväki valistunut. Niinpä poika Simo, joka oli ilmeisesti varsin lahjakas, päätettiin lähettää opintielle.

Kouluun kirjoittautuessaan Simo sai ajan tavan mukaan kotipaikkakunnasta muokatun lisänimen, tässä tapauksessa "polvesta" muunnetun Polvianderin. Simo valmistui papiksi ja suoritti pääasiallisen elämäntyönsä Ikaalisten laajan seurakunnan kirkkoherrana. Hänestä tuli Polvianderien kantaisä, jonka jälkeläiset levittäytyivät papeiksi tai papin rouviksi lukuisiin seurakuntiin, tuomareiksi eri tuomiokuntiin tai upseereiksi Ruotsin armeijaan.

Simo Polviander syntyi noin 1640. Hän valmistui ylioppilaaksi lukuvuodella 1662-63 ja papiksi jonkin aikaa myöhemmin. Hän pääsi äitinsä kotipitäjään Kokemäelle ensin pitäjänapulaiseksi ja sitten varakappalaiseksi vuodesta 1668 alkaen. Kesällä 1672 Simo solmi avioliiton huittislaisen voudin Niilo Barckin tyttären Annan kanssa. (Niilo Olavinpoika Barck oli Köyliön, Saaren ja Piiloisten kartanoiden omistajan Jöns Kurck'in

vouti.) Seuraavien 24 vuoden kuluessa Simon ja Annan ympärille karttui 12-lapsinen perhe.

Simon isä Mikko kuoli Kiukaisissa 1671 ja äiti Riitta todennäköisesti saman vuosikymmenen lopulla. Vuonna 1678 Simo sai perintönä äitinsä kotitilan Askolan, missä hän asuikin perheineen vuodesta 1680 alkaen lähes kymmenen vuotta. Tänä aikana lapsiluku kasvoi jo yhdeksään.

Toukokuun puolivälissä 1689 Simo Polviander valittiin Ikaalisten kirkkoherran virkaan. Toimen vastaanotto ei kuitenkaan ollut yksinkertaista. Lainatkaamme Ikaalisten seurakunnan historiaa: *"Toimitetussa vaalissa hän sai kaikki äänet ja tuli siis aivan yksimielisesti valituksi. Mutta ennen kuin Polviander ehti tulla Ikaalisiin, oli rykmentin pastori Johan Indrenius eversti Steffen suosittelenana saanut kuninkaan valtakirjan Ikaalisten kirkkoherran virkaan. Indrenius saapuikin vahva renki suojanaan Ikaalisiin, mutta seurakuntalaiset, joilla aina oli ollut oikeus itse valita pappinsa, eivät olleet tyytyväisiä häneen, vaan ottivat hänet kiinni juuri ennen hänen ensimmäistä jumalanpalvelustansa ja pieksivät pahanpäiväisesti. Näin Indrenius ei päässyt toimittamaan papin tehtäviä, vaan matkusti renkeineen pois Ikaalisista."* Tuomiokapitulin pyynnöstä kuningas peruutti Indreniukselle antamansa valtakirjan ja Polviander pääsi virkaan.

Suuri perhe muutti Ikaalisiin ja sai käyttöönsä varsin muhkeat tilat. Kirkkoherran virkatalossa oli asuinrakennusten lisäksi kolme navettaa, talli, riihi, kaksi latoa, kaksi aittaa ja mallaspiirtti. Asuinrakennukset piti koko pitäjä yhteisesti kunnossa. Muiden rakennusten kunnossapitoa varten pitäjä oli jaettu seitsemään ruotuun.

Tuomiokapitulin mielestä Simo Polviander oli "taitava ja ahkera" pappi. Ahkeruutta virka todella vaati, sillä Ikaalisten kirkkopitäjään kuuluivat nykyiset Ikaalisten, Jämijärven, Kankaanpään, Karvian, Honkajoen, Parkanon ja Kihniön alueet. Tieyhteydet olivat heikot tai olemattomat. Simo

Polvianderin virkakaudelle osuneet vaikeat ajat olivat omiaan lisäämään papin työtaakkaa. Suuren kuolovuosien vaikeimpana kuukautena, huhtikuussa 1697, haudattiin Ikaalisissa 344 vainajaa. Nälkä ja taudit veivät yli kolmanneksen Ikaalisten väestöstä. Ja kohta perään alkoi suuri pohjan sota, mikä kosketti läheisesti Polvianderinkin perhettä.

Simo Polviander oli Ikaalisten kirkkoherrana 22 vuotta eli vuoteen 1711, jolloin hän kuoli. Vaimo Anna muutti leskeksi jäätyään perheen entiseen kotiin Kokemäen Askolaan ja kuoli siellä 1729.

Simo Polviander ansaitsee paikkansa maamme henkilöhistoriassa paitsi taitavana pappina ja sukunsa kantaisänä, myös ja ennen kaikkea loistavana lastensa kasvattajana ja kannustajana. Suuren perheen kaikki kahdeksan poikaa lähetettiin opintielle ja tytöistä kaksi naitettiin pappeille. Liekö ollut Knuutilan vai Barckin henkistä perintöä, mutta kaikki pojat myös menestyivät opinnoissaan. Siitä kertoo seuraava luettelo hie-man epävarmassa ikäjärjestyksessä. Kahdeksan lapsen kohdalla syntymävuosi on sulkuihin merkitty arvio, mutta hyvin todennäköinen, koska vanhempien vihkipäivä ja neljän lapsen syntymäpäivä tunnetaan. Kaikki 12 lasta syntyivät 24 vuoden kuluessa, joten uusi lapsi tuli keskimäärin joka toinen vuosi.

1. JUHO (1673) kirjoittautui Turun katedraaliskouluun 1686, valmistui ylioppilaaksi 1691 ja vihittiin papiksi 1700, avioitui Kokemäen kirkkoherran Henrik Paulinuksen tyttären Margaretan kanssa ja oli appensa apuna, mutta siirtyi pian armeijan palvelukseen Turun läänin ratsuväkirykmentin eskadroonansaarnaajaksi. Hän osallistui suureen pohjan sotaan ja joutui venäläisten vangiksi Pultavan taistelussa kesällä 1709. Hän vapautui isonvihan jälkeen ja pääsi Paulinuksen kuoltua Kokemäen kirkkoherraksi vuonna 1722. Kolme vuotta myöhemmin Juho osti Vuolteen säterin Kokemäeltä.

Juho ja Margareta saivat yhden pojan ja kolme tytärtä.

Pojasta tuli Nummen kappalainen. Vanhin tytär nai Pälkäneen kirkkoherran, toinen upseerin ja kolmas porilaisen kauppiaan.

Juho kuoli vuonna 1729. Leski Margareta muutti Vuolteelle, missä asui kuolinvuoteensa 1750 asti.

2. NIKOLAUS (1675) kirjoittautui yliopistoon 1693, papiksi valmistuttuaan pääsi isänsä apulaiseksi ja sittemmin vuonna 1702 pitäjän-

apulaiseksi Ikaalisiin. Kirkkoherran ja kappalaisen paettua isonvihan jaloista Nikolaus jäi yksin hoitamaan seurakuntaa, mutta joutui 1716 venäläisten vangiksi, vietiin Hämeenlinnaan ja sieltä Pietariin. Sille tielle Nikolaus katosi.

Nikolaus otti vaimokseen kälynsä nuoremman sisaren, Agneta Paulinuksen.

Heidän kahdesta pojastaan toinen päätyi Hattulan ja toinen Euran kirkkoherraksi. Kumpikin sai myöhemmin rovastin arvon.

Kahdesta tyttärestä vanhempi avioitui Porin triviaalikoulun rehtorin ja nuorempi Porin postinhoitajan vaimoksi. Yhden lapsen urasta ei ole tietoa.

Nikolauksen kadottua Agneta asui lapsineen omistamallaan Klomsin tilalla Ulvilan (Nakkilan) Lammaisten kylässä, missä hän kuoli 1751.

3. KUSTAA (1677) opiskeli samaan aikaan kuin veljensä Nikolaus, valmistui maisteriksi (scientiarum magister) 1703, mutta kuoli naimattomana jo 1705.

4. KRISTIINA 1680 avioitui Pirkkalan pitäjänapulaisen ja sittemmin Ulvilan kappalaisen Martin Steniuksen kanssa ja kuoli Porissa 1753. Kristiinan appi oli se kiivasluonteinen Pirkkalan kirkkoherra Iisak Stenius, jota maaherra varoitti, "ettei hän pappismiehelle huonosti sopivalla tavalla lyömällä ja hakkaamalla pahoinpitelisi sanankuulijoitaan".

5. SIMO (1681) oli sotilas. Hän valmistui ylioppilaaksi lukuvuodella 1698-99, mutta liittyi Kaarle XII:n armeijaan jo 1701, korotettiin vänrikiksi 1705 ja rykmentin majoittajaksi 1709. Hän osallistui suureen pohjan sotaan, joutui venäläisten vangiksi kolme päivää veljensä Juhon jälkeen Perevolodshnassa 1709, vapautui 1722 ja palveli senjälkeen kapteeniksi korotettuna Porin rykmentin Kokemäen komppanian päällikkönä. Simolla oli virka-asunto Ulvilan Harjunpään Sippolassa. Hän omisti lisäksi Honkijärven vapaa-tilan Merikarvialla. Vaimonsa Eleonoran o.s. Stegar kanssa Simolla oli 6 lasta, joista kolme poikaa ja kolme tytärtä.

Poikien kohtalo on tuntematon, tytäristä yhden aviomies oli lakeija, toisen hovioikeuden asianajaja ja kolmannen porilainen porvari.

6. MARGARETA (1683) solmi avioliiton leskeksi jääneen Ilmajoen kappalaisen Henrik Vegeliuksen kanssa. Henrik oli Seinäjoen Upan talon poika, joka koulutielle lähtiessään sai uuden nimen. Hänen ensimmäinen vaimonsa oli Ilmajoen edellisen kappalaisen tytär Agneta Peldan. Henrik ja Margareta lähtivät isonvihan tieltä pakoon pohjoiseen, asettuivat Pelloon ja kuolivat molemmat siellä vuonna 1719. Henrik elätti itsensä ja vaimonsa Pellossa lasten opettamisella.

7. MIKAEL (1685) opiskeli papiksi, nai Tyrvään kirkkoherran Johannes Wegeliuksen tyttären Saaran 1710, toimi Tyrvään pitäjänapulaisena 1710-12 ja sen jälkeen Porissa opettajana vuoteen 1722, jolloin pääsi kirkkoherraksi Mouhijärvelle. Leskeksi jäätyään Mikael solmi uuden avioliiton 1739, mutta kuoli itse jo 1743. Mikaelin poika Isak opiskeli myös papiksi ja peri isänsä viran. Isak oli peräti 52 vuotta Mouhijärven kirkkoherrana.

Hänen lapsistaan kolmesta tuli pappi ja kahdesta papin rouva.

8. JAAKKO (1687) pääsi ylioppilaaksi 1709, ja valmistui varatuomariksi (vices agit judicis) Upsalasta, jossa oli kirjoilla 1715. Ura on jäänyt epäselväksi. 1730-luvun alussa hän asui Hauholla ja kuoli 1732 virkamatkalla Sysmässä. Jaakon poika Antti oli Helsingissä kaupunginviskaalina 1755 alkaen ja valittiin raatimieheksi 1771.

9. ANTTI (1689) pääsi ylioppilaaksi ja opiskeli Upsalassa samaan aikaan kuin veljensä Jaakko, valmistui papiksi ja valittiin Kokemäen kappalaiseksi 1722. Nuhteettomassa Polvianderin sisarusarjassa Antti oli "musta lammas". Hän riiteli seurakunnan kanssa ja oli alkoholiin taipuvainen. Lopulta vuonna 1737 Turun hovioikeus erotti hänet juopottelun vuoksi kappalaisen virasta. Kuitenkin Antti lieene ollut älykäs ja pätevä mies, sillä seuraavana vuonna hän sai kuninkaan päätöksellä luvan hakea papinvirkoja, mikäli hän luopuu juopottelusta. Näin tapahtui, ja Antti valittiin Hämeenlinnan kirkkoherraksi 1741. Viranhoito jäi kuitenkin lyhytaikaiseksi, sillä hän kuoli jo 1743 Hämeenlinnassa. Antin vaimo oli raumalainen Kristina Lietzen.

Heillä oli kolme Kokemäen Harjavallassa syntynyttä lasta, joista kaksi kuoli alaikäisinä ja kolmannen kohtalo on tuntematon.

10. RIITTA 1691 oli Annan ja Simon lapsista ainoa, jonka elämänura ei ole tiedossa.

11. ELISABET 1693 asui isänsä kuoltua äitinsä seurana Kokemäen Askolassa ja avioitui siellä kornetti Petter Malmbergin kanssa. Elisabet kuoli ennen vuotta 1742. Hänellä ei tiedetä olleen lapsia.

12. MARTTI 1696 tuli ylioppilaaksi Turussa 1713 ja Upsalassa 1715, oli vapaaehtoisena sotapalveluksessa, opiskeli juristiksi ja pääsi Vehmaan ja Ala-Satakunnan kihlakunnantuomarin apulaiseksi 1730 sekä Pohjanmaan pohjoisen tuomiokunnan tuomariksi 1738. Vuonna 1735 hän oli ehdolla Kokkolan pormestariksi. Hovioikeuden asessorin arvon hän sai vuonna 1751. Martti avioitui 1733 kauppiaan tyttären Margareta Carlbohmin kanssa. Avioliitto oli Margaretan toinen. Martilla ei ollut omia lapsia, mutta Margaretan Juho-niminen poika ensimmäisestä avioliitosta omaksui sukunimen Polviander ja jatkoi isäpuolensa uraa juristina. Juhon kaksi poikaa ja vävy olivat myös lakimiehiä. Martti kuoli Oulussa 1761.

Vuosien mittaan olen tutkinut lukuisia sukuja, mutta milloinkaan ei ole eteeni sattunut toista yhtä perusteellisesti koulutettua perhettä. Simon ja Annan saavutusta voi vain hämmästellä, kun muistaa, että he kasvattivat lapsensa maamme historian ehkäpä vaikeimpina vuosikymmeninä nälänhätineen, kuolovuosineen ja sotineen. Tosin Simo Polviander itse ei saanut nauttia kasvatustyönsä tuloksista, koska hän ei ennen kuolemaansa voinut aavistaa lasten lopullista sijoitumista yhteiskuntaan. Olihan hänen kuolinvuonnaan 1711 vanhimmista pojista kaksi sota-vankeudessa Venäjällä, yksi kuollut ja kaksi vasta valmistuneina pitäjänapulaisina, kaksi tytärtä naitettuina kappalaisille ja koko nuorempi lapsikatra vielä opiskelijoina Turussa tai Upsalassa. Erinomaiset eväät itse kukin kuitenkin kotoa sai ja Anna jatkoi siitä, missä Simon taival katkesi.

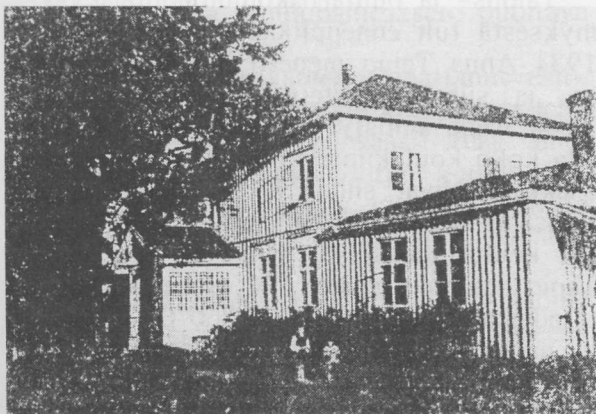
Lähteitä:

1. Osmo Durchman: Polviander-suvun alkuperä ja varhaisimmat polvet 1600-luvun tuomiokirjojen valossa, SSV IX 1925, ss. 227-244
2. Olavi Wanne: Polviander, Uusi Sukukirja I 1946, ss. 393-432
3. Kauko Heikkilä: Ikaalisten seurakunnan vaihteita v-v. 1641-1941
4. Wilh. Carlsson: Entinen Ikalinen
5. Ao. pitäjänhistoriat ja kirkonkirjat

Vääksyn Ainan tarina kirjallisuudessa

Monet kirjailijat ovat saaneet aiheita historian tai kansankertomusten henkilöistä ja tapahtumista. Kirjailijan välityksellä henkilö on jäänyt jälkimaailmalle elämään.

Varatuomari Carl Vilhelm Maexmontan piti Lempäälässä Lopen kartanoa vuosina 1838-84. Eräs hänen tyttäristään, Emilia Constance avioitui Carl August Vilhelm Favorinin kanssa, joka omisti Kangasalan Vääksyä 1864-76. Näiden tytär Aina Constance Favorin syntyi Lempäälässä 1.9.1862, ja hän kuoli Turussa 8.7.1920.

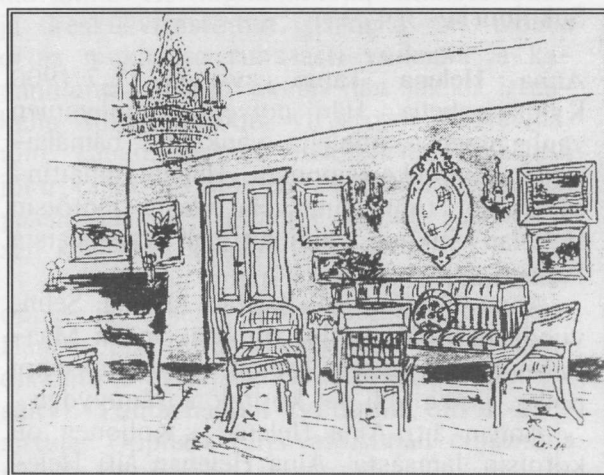

Lopen kartano, nyt jo purettu.

Lopen entinen omistaja Helvi Järvi-Haavisto on kertonut minulle 1984, että Favorinin tyttäret jouduivat Lopelle isovanhempiensa Maexmontanien kasvatettaviksi (ehkä isänsä kuoleman vuoksi). Toinen näistä meni erään tukholmalaisen kanssa kihloihin, mutta sulhanen osoittautuikin naimisissa olevaksi. Monenlaisten vaiheiden jälkeen neiti Favorin avioitui Kreivi Armfeltin kanssa. Kertojalla oli vieläkin suuri lipasto, jota sanottiin aina Armfeltin piirongiksi. Se oli kai tullut Lopelle Armfeltin veloista, joita Maexmontan oli joutunut maksamaan.

Kirjailija-taidemaalari Kaarlo Atra poikkesi usein Lopella kyselemässä kertojan äidiltä vanhoja asioita, joita hän käytti näytelmissään.

Kunnian vuoksi -näytelmäänsä hän sijoitti Lopella kuulemansa Favorinin tyttären tarinan erään toisen todellisuuspohjaisen kertomuksen yhteyteen. Näytelmässä lähiseutujen herrasväki aikoo kerääntyä viettämään Karilahden kartanon tyttären Helenan häitä, kun sulhanen kirjoittaa Tukholmasta, että hän on jo kauan elänyt erossa vaimostaan, mutta laillista eroa heillä ei ole. Lopuksi Helena avioituu paroni Erik Hiertan kanssa. Kun näytelmä esitettiin Kansallisteatterissa 1907, kävivät lavastajat katsomassa Lopen huoneita ja tekivät teatteriin samanlaiset.

Lopen sali, jossa Vääksyn kartanon tytär Aina Favorin kertomuksen mukaan vietti häitään August Armfeltin kanssa. Kaarlo Atran Kunnian vuoksi -näytelmän kolmas näytös tapahtui tässä salissa. Piirtänyt valokuvan mukaan Eija Keskinen 1984.

Todellisuudessa Aina Favorin vihittiin 17.9.1888 kreivi August Magnus Armfeltin kanssa, joka oli syntynyt Turussa 20.3.1864, piti vuosina 1894-1904 Ala-Lemun kartanoa Kaarinassa ja kuoli Turussa 26.10.1912. Helvi Järvi-Haaviston kertomus on siis ainakin pääpiirteittäin aivan todellisuuden mukainen.

Kuvatessaan tiettyjen henkilöiden vaiheita perinnekertomus hahmottaa samalla kyläkunnan historiaa, ja se saattaa toimia myös viestintänä yleisessä suomalaisessa kulttuurikonaisuudessa.

Lähteitä:

Nauhat 7072, 7073 Kansanperinteen laitos
Suomen kartanot ja suurtilat
Tor Carpelan: Ättartavlor

Uskalias uranuurtaja

Jotkut Luopioisten suunnalla liikkuneet tietänevät, että Aitoossa toimii Anna Tapion koulu. Mutta kuka oli tämä Anna Tapio, ja minkälainen on tämä perustajansa nimeä kantava koulu?

Sukujuuria

Anna Helena Tapio syntyi 11.7.1900 Kylmäkoskella. Hän polveutui molempien vanhempiensa puolelta vankoista hämäläisistä talonpoikaissuvuista. Hänen isänäitinsä kuului tunnettuun Hattulasta lähtöisin Hakolan sukuun, äidinäiti oli vanajalaista Parkun sukua.

Anna Tapion isä Kustaa Oskari Selin, vuodesta 1906 Tapio, oli Sääksmäen Maatilan jo hävinneen Tapion talon nuorempi poika, jonka veli sai kotitalon isännyyden.

Annan äiti Aina Helena, s. Koljonen oli kotoisin Jämsästä. Aina Helenan äiti Helena Antintytär oli kotoisin Vanajan Parkulta. Vuonna 1858 hänet vihittiin jämsäläisen talollisen Karl Koljosen kanssa ja hänestä tuli Jämsän Juokslahden Iso-Koljosen emäntä.

Paikasta toiseen

Anna Tapion vanhemmat Aina Koljonen ja Oskari Selin (Tapio) vihittin vuonna 1889. Samana vuonna he ostivat Kylmäkoskelta Ala-Korrin ratsutilan ja myöhemmin Ylä-Korrin. Tilat myytiin, ja Helsingistä ostettiin kivitalo, Luotsikatu 12. Sitä ei pitkään pidetty vaan tilakaupat jatkuivat. Perhe siirtyi Mikkelin, Hausjärven ja Lahden kautta Pohjois-Pirkkalaan, missä Oskari Tapio kuoli 1920.

Monien muuttojen takia Anna Tapio joutui käymään koulua monilla paikkakunnilla. Kansakoulua hän kävi Kylmäkoskella, oppikoulua Toijalassa, Helsingissä ja Mikkeliissä. Hän sai aina uusia luokkatovereita, joiden joukossa oli mm. Sylvi Uino (myöh. Kekkonen). Muutot kai hankaloit-

tivat koulunkäyntiä, sillä oppikoulu jäi neljään luokkaan.

Vuonna 1920 Anna Tapio suoritti Reitkallin puutarha- ja maatalouskoulussa puutarhaopettajan tutkinnon. Myöhemmin hän täydensi opintojaan Järvenpään kotitalousopettajaopistossa.

Kohti omaa koulua

Vuonna 1926 Anna Tapio tuli Luopioisten Aitoossa toimivan talous- ja puutarhakoulun opettajaksi, ja muutaman kuukauden kuluttua hänestä tuli koulun johtaja. Tämä koulu toimi silloisen Aitoon yhteiskoulun tiloissa. Koulujen käytössä oli Touon tilan päärakennus ja sen pihanpiirissä olevat muut rakennukset.

Talous- ja puutarhakoulun johtajakysymyksestä tuli ennenpitkää kiistaa. Vuonna 1934 Anna Tapio menetti johtaja-asemansa, ja siihen nimitettiin toinen henkilö. Tästä Anna äimistyi ja päätti ostaa koulun alta koko koulukiinteistön. Touon tila oy:n osakkeet olivat siihen aikaan lähes kaikki Kansallis-Osakepankillä, jolle tilalla toimivat koulut maksoivat vuokraa. Nyt Anna Tapio hankki itselleen 494 osaketta viidestäsadasta. Niiden hinta oli 260 000 silloista markkaa. Omaa rahaa ei Annalla ollut edes kymmentäosaa tästä summasta. Velkataakasta tuli suuri, mutta Annan päättä ei palellut. Kun hänestä oli nyt tullut koulukiinteistön omistaja, niin Talous- ja puutarhakoulun oli lähdettävä. Se siirtyi aluksi lähitaloon ja sieltä muutaman kilometrin päähän Haapamäkeen, jossa sen jatke edelleenkin toimii.

Anna rupesi koulukiinteistössään pitämään omaa kouluaan, jonka nimi oli Aitoon kotitalouskoulu. Näin pienellä paikkakunnalla toimi kaksi samantapaista oppilaitosta. Anna piti omaa kouluaan n. seitsemän vuotta, vuoteen 1941. Tänä aikana hän ei saanut penniäkään valtionapua, joten taloudelliset vaikeudet olivat varmasti suuret, mutta ne eivät saaneet Annaa lanistumaan.

Kotitalouskeskikoulu

Aitoon yhteiskoulu oli Anna Tapion vuokralaisena muutamia vuosia, mutta taloudellisista syistä se lakkautettiin. Viimeiset oppilaat saivat päästötodistuksensa välirauhan aikana, keväällä 1940. Oppikoulun ja kotitalouskoulun toimiminen samoissa tiloissa herätti Anna Tapion mielessä ajatuksen sellaisen oppilaitoksen perustamisesta, jossa tietopuolinen ja käytännöllinen opetus yhdistyisivät. Virikkeitä tähän hän oli saanut opintomatkallaan Eestissä, jossa työkoulut olivat voittaneet alaa. Eestiläissyntyisen henkilön kirjeitse tekemä ehdotus antoi lopullisen alkusysäyksen Aitoon kotitalouskeskikoulun perustamiseen.

Asiat etenivät nopeasti kesällä 1940. Heinäkuun lopussa päivättyyn, valtioneuvostolle osoitettuun lupa-anomukseen piti saada kouluhallituksen lausunto, jota Anna lähti itse hakemaan Helsingistä. Kouluneuvokset olivat ihmetelleet, miten sellainen kotitalouskeskikoulu voisi toimia. Mutta Annalla oli hallinnassaan sopivat, joskin vaatimattomat opetustilat, oppilasasuntola ja kotitalouskoulun irtaimistoa. Ehkä myös Annan ponteva esiintyminen sai herrat vakuuttuneiksi ja kouluhallituksen puoltava lausunto heltisi.

Anna oli jo etukäteen painattanut esitelylehtisen perustettavasta koulusta ja lehdistökin oli antanut runsaasti tilaa sille. Kun valtioneuvostossa tehtiin koulun perustamispäätös syyskuun lopussa, niin jo kahden viikon päästä koulu alkoi toimintansa.

Aitoon kotitalouskeskikoulu oli tytöille tarkoitettu sisäoppilaitos, jonka tavoitteena oli antaa oppilailleen neljässä vuodessa keskikoulun oppimäärän lisäksi emäntäkoulun oppimäärää vastaava opetus. Oppilaat olivat kansakoulun läpikäyneitä. Lukuvuosi alkoi elokuun alussa ja päättyi ennen juhannusta. Kolmesta lukukaudesta kevät- ja syyskausi olivat käytännöllispainotteisia, niitä pidemmän talvikauden opetuksen pääpaino oli tietopuolinen.

Tarmokas johtaja

Kotitalouskeskikoulun johtaja Anna Tapio oli lahjakas, voimakas ja värikäs persoonallisuus, joka itseään säästämättä pyrki pääsemään asettamiinsa päämääriin. Koulun 50-vuotishistoriikissa kerrotaan: *"Juhlien järjestelyvaiheessa kajahteli läpi koulun Anna Tapion ääni luihin ja ytimiin tunkeutu-*

vana. Se pakotti kaiken sujumaan nuottien mukaan." Nuottien mukaan piti kaiken muutenkin mennä. Kun kotitalouskeskikoulun alkaessa talossa ei ollut pulpetteja, niin Anna teki ne kiinnittämällä kaksi leipälautaa vierekkäin ja päällystämällä ne pahvilla. Lisärakennuksia tehtäessä hän alkuaikoina haali kokoon rakennustarvikkeet, palkkasi miehet töihin ja hoiti itse valvonnan. Kerrotaan, että kun Anna kerran näki, että muuan mies sahasi laudasta samanmittaisia pätkiä yhden kerrallaan, niin hän sieppasi pinkan lautoja, asetti ne kohdakkain toistensa päälle ja näytti, miten samalla sahauksella saadaan useita ja varmasti samanmittaisia pätkiä.

Koulunsa asioissa Anna Tapio teki lukemattomia Helsinginmatkoja, ministeriöihin ja keskusvirastoihin. Hänellä oli tapana ottaa mukaansa runsaasti voileipiä ja kananmunia. Niiden avulla hän jaksoi istuskella tuntikausiakin virastojen käytävillä, niin kauan kunnes näköpiiriin ilmaantui joku vaikutusvaltainen virkamies. Näin hän pääsi parhaiten puheille ja sai selvitettyä sen kertaisen asiansa tärkeyden.

Anna Tapio opetti koulussaan puutarhaoppia ja ohjasi puutarhaopin työtunteja. Hänen oppituntiansa kerrotaan olleen vauhdikkaita ja asiallisia. Huumoriakin niihin sisältyi. Puutarhaopin työtunnit olivat suosittuja. Oppilaat tunsivat Annan ohjaamina todella oppivansa.

Koulu oli Anna Tapion koko elämä. Se oli hänen perheensä ja kotinsa. Keväällä 1964 hän jäi eläkkeelle ja siirtyi loppuvuosiin Nokialle. Siellä hänen elämänsä päättyi Annanpäivän aattona, 8.12.1971.

Koulun toiminta jatkuu edelleen. Sen nimi on nyt Anna Tapion koulu, ja se toimii Anna Tapion koulusta vuonna 1988 annetun erillislain nojalla, joten hänen nimensä säilyy myös tämän lain ja vastaavan asetuksen nimissä. Koulu on nyt peruskoulun yläastetta vastaava tytöille ja pojille tarkoitettu 3-vuotinen sisäoppilaitos. Oppilaat suorittavat kolmessa vuodessa yläasteen oppimäärän lisäksi tietym koti- ja laitostalouden perusoppimäärän.

Anna Tapion aivoitukset elävät tässä koulussa yhä. Tietopuolisen opetuksen rinnalla harjoitetaan käden taitoja, tavoitteena tasapuolinen kokonaiskehitys.

Lähteitä

A.Kailanpää: Aitoon kotitalouskeskikoulu Anna Tapion koulu 1940-1990. Aitoon yhteiskoulu 1917-40
H.Salonen: 300 vuotta Antti ja Anna Hakolan sukua

Amerikansiirtolainen Wictor Huju sr 1893-1992

Kirjoittajan isän eno Wictor Huju senior muutti jo 15-vuotiaana Yhdysvaltoihin. Hän asui siellä Minnesotan osavaltiossa, päätyen alkuvaiheiden jälkeen maanviljelijäksi. Suomessa hän kävi lähtönsä jälkeen vain kerran, vasta 90-vuotiaana. Wictor Huju sr kuoli 99-vuotiaana joulupäivänä 1992, mutta hautajaiset, joihin kirjoittaja perheineen osallistui, pidettiin vasta hänen 100-vuotissyntymäpäivänään 3.6.1993.

Lähtö kotoa

Wictor Huju senior syntyi 3.6.1893 Kokemäenjoen varrella sijaitsevassa Kiikan Teukkulan kylässä, Hujun talon toiseksi nuorimmaisena lapsena. Hänen isänsä oli Hujun talon isäntä Cristian Absalom Cristianinpoika Huju ja äitinsä naapuritalossa Hulttisella syntynyt Karoliina Adamintytär Hulttinen. Kun vanhemmat alkoivat ikääntyä ja päättivät vetäytyä eläkkeelle, he suunnittelivat tilan jakamista poikien kesken. Tämä toteututtiinkin, mutta niihin aikoihin Wictor oli vanhempiensa mielestä aivan liian nuori saamaan osuuttaan maana, kuten kolme vanhempaa veljeä oli saanut. Nuorukaisen oletettiin jäävän vielä kotiin varttumaan, mutta Wictor ei halunnutkaan jäädä veljiensä rengiksi, vaan hänellä oli muita tulevaisuudensuunnitelmia.

Samoihin aikoihin, tämän vuosisadan alussa, käynnissä oli iso muuttoaalto Suomesta Amerikkaan, tuohon varsinkin värvääjien ylistämään ihmemaahan. Heitä kulki ehkä Teukkulankin seuduilla kertoilemassa, miten hyvin Amerikassa asiat kaikilla tulisivat olemaan. Moni oli Kiikastakin jo lähtenyt sinne. Yksi menestyneimmistä oli tukkikaadolla rikastunut, puunhakkuuyhtiön sinne perustanut John Kivisaari. Hänen laajeneva yhtiönsä tarvitsi alati lisää työvoimaa. Hyvinä, uutterina työntekijöinä tunnetut Kivisaaren entisen kotimaan kansalaiset olivat yhtiössä etusijalla, ja heitä piti moninaisin lupauksin houkutella tule-

maan lisää.

Kun nuori syrjimisentunnetta potenut Wictor oli aikansa kuunnellut värvääjien puheita ja tavannut siirtolaisiksi aikovia, hänen alkoi tehdä mieli lähteä mukaan. Perintöosansa osaksi rahassa saanut Wictor teki ratkaisunsa: hän päätti ostaa rahoiltaan matkalipun Amerikkaan. Kun hän kertoi äidilleen lähtevänsä siirtolaiseksi, tämä alkoi vastustella ja estellä. Äidin mielestä 15-vuotias poika oli aivan liian nuori lähtemään vieraaseen ympäristöön, kauaksi kotoaan. Mikään ei kuitenkaan voinut enää estää Wictoria tekemästä lopullista lähtöpäätöstä. Hän kävi hakemassa pappilasta tarvittavan muuttoasiakirjan. Siihen hän halusi ehdottomasti kirjauttaa nimekseen Vihanen, ei Huju. mutta pappi korjasi hie-man pyydettyä nimeä. Hän teki siitä mielestään sopivamman Vihannan. Näin kirkonkirjoihin merkittiin lähtijäksi Wictor Vihanta. Se nimi oli kirjoissa vielä silloinkin, kun Wictor julistettiin seurakunnasta poissaolevana jäsenenä kuolleeneksi, kun muita tietoja ei hänestä ollut.

Asia korjattiin ja Wictor merkittiin edelleen eläväksi, kun hän ainoalla Suomen matkallaan, jonka hänen lapsensa olivat ostaneet hänelle 90-vuotislahjaksi, vuonna 1983 itse kävi pappilassa ilmoittamassa olevansa elossa ja hyvissä voimissa. Samalla sukunimikin palautettiin kirjoihin Hujuksi, sillä sitä nimeä hän oli kuitenkin käyttänyt koko Amerikassa asumisensa ajan.

Kun Wictorin lähtiessä vuonna 1908 äiti oli kysellyt paluupäivää, ei poika ollut halunnut siihen vastata. "Tulethan toki pian takaisin?", äiti kyseli. "Enkä tule", vastasi poika. "Paluuseeni kuluu ainakin neljäkymmentä vuotta, tai paremminkin ajatellen voi mennä kaksikin kertaa neljäkymmentä vuotta", äiti kuuli vastaukseksi kysymyksiensä. Wictorin puhe piti melko tarkkaan paikkansa, sillä kun hän lähti vuoden 1908 lopussa, niin ainoaksi jäänyt Suomen matka oli vuonna 1983. Aikaa siinä välillä oli kulunut 75 vuotta.

Nuoren Wictorin matkanteko alkoi 21.12.1908 ja se jatkui pitkälti yli vuoden-vaihteen. Hän nousi Turusta monen muun siirtolaiseksi aikovan tavoin täysinäiseen Simvae-nimiseen laivaan. Englannista jatkettiin isommalla laivalla yli Atlantin ja rantauduttiin Bostonin seuduilla erääseen pieneen satamaan. Siellä tutkittiin vastasäpuneiden terveys ja varat. Myös vastaanottajan nimi todettiin.

Uudella mantereella

Yhdysvalloissa Wictor jatkoi heti tarkastusten jälkeen matkaansa Minnesotan osavaltioon. Duluthin kaupungissa hänen piti tavata vastaanottajansa, jolta piti saada lisäohjeet työstä ja kaikesta muusta. Vastaanottajan nimi oli paperilapussa, jonka värväri oli antanut jo Suomessa. Tällainen vastaanottositoumus piti jokaisella maahan siirtolaiseksi aikovalla olla. Ellei sitä ollut, niin satamaviranomaiset saattoivat palauttaa tulijan takaisin laivaan.

Wictor oli selvinnyt satamatarkastuksesta, mutta Duluthista hän ei löytänyt ketään vastaanottajaksi merkityn nimistä, ei silloin eikä koskaan myöhemminkään. Nuori poika oli nyt yksin vieraalla maalla. Ei työtä, ei asuntoa, ei tuttavuuksia. Onneksi sentään Duluthiin oli tullut myös Kivisaari-niminen nuori tyttö, johon Wictor oli tutustunut pitkän yhteisen laivamatkan aikana. Tytön veljellä, aikaisemmin mainitulla John Kivisaarella, oli tukkilaiskämppiä Alderissa ja sen lähistöllä. Wictor seurasi tyttöä sinne ja pääsi töihin tämän veljen tukkikämpään.

John Kivisaari oli värvännyt Suomesta useita miehiä metsätöihin. Hänestä tuli nyt Wictorin työnantaja ja samalla myös tukija. Hänen töihinsä Wictor palasi usein myöhemminkin, sillä hän vietti pitkän elämänsä monet vuodet pääasiassa näillä samoilla seuduilla. Alkuvuosien kesät kuluivat yleensä maatoissa, talvet tukkikämpillä.

Muutamia vuosia maahantulonsa jälkeen Wictor veisti ensimmäisen oman asuntonsa honkahirrestä Caribu-järven pieneen saareen. Se oli tiettömän taipaleen takana, kaukana asutuksesta, mutta lähellä tukki-työmaita. Tämä sama harmaa hirsitupa on vielä alkuperäisessä paikassaan. Osavaltion kuvernementti pitää sitä nyt kunnossa, ja se toimii läheisen leirintäalueen ulkoilumajana. Wictorin pojan Wictor jr:n talo on aivan lähellä ja vanha tupa näkyy sinne.

Wictor sr avioitui Amerikassa synty-

neen Ilona Saaren kanssa. Saaren perhe oli muuttanut tänne aiemmin Pohjanmaalta. Avioliitto Ilonan kanssa kesti yli 30 vuotta, ja tästä avioliitosta syntyivät kaikki Wictorin lapset. Leskeksi jäätyään Wictor avioitui toisen kerran, ja tämäkin avioliitto ehti kestää yhtä kauan kuin ensimmäinenkin. Muutamia vuosia sitten kuollut toinen vaimo oli Wictorin pojan Wictor jr:n Wanda-vaimon äiti. Näin seniorista tuli poikansa appi ja Wanda-miniä sai anopikseen oman äitinsä.

Kun Wictor sr oli solminut ensimmäisen avioliittonsa, niin tuli isomman asunon tarve. Muutettiin Alderiin, pieneen tukkikämpin lähelle muodostuneeseen kaupunkiin. Sinne rakennettiin uusi puinen asuintalo, jossa Wictor rupeasi pitämään myös kauppaliikettä. Aluksi kaikki meni hyvin, mutta sitten kävi niin onnettomasti, että laajalla rintamalla nopeasti edennyt metsäpalo sytytti kaikki kaupungin puiset rakennukset tuleen. Hetkessä tuhoutui kaikki. Alderista tuli hiiltynyt aavekaupunki, josta enää on jäljellä vain sen seitsemän kaivoa, soistuttamassa pajua kasvavaa vetistä maaperää.

Monitoiminen uudisviljelijä

Kun tulipalo oli tuhonnut kaiken, eikä vakuutuksia ollut, Wictorin oli mietittävä, mihin nyt ryhtyisi. Onneksi hän oli poikamiehenä ollessaan ollut sotapalveluksessa ja ensimmäisen maailmansodan aikana USA:n joukoissa Ranskan rintamalla. Siitä hyvästä hänelle oli myönnetty USA:n kansalaisuus, joka oikeutti maanhankintaan. Muilla maatomilla uudisasukkailla ei tätä oikeutta ollut. Wictor hankki uudismaata ja sai maanviljelijänä kasvavan perheensä toimeentulon turvatuksi.

Koska Wictor oli tullut hyvin nuorena USA:han, hän oli saavuttanut hyvän englannin kielen taidon, jota hän käytti sopuisasti ja auttavasti monin tavoin muiden ihmisten hyväksi. Hän oli ollut perustamassa alueelle suomalaista kouluverkostoa ja tehnyt uutterasti työtä saadakseen valtion rakentamaan tarpeellisen uuden tien. Sähköyhtiön johdossa hän oli kauan ja mukana sairaalan ja vanhainkodin perustamisessa. Hän toimi alueen poliisijohdossa, auttoi kauppakirjojen teossa ja opasti muutenkin milloin missäkin asiassa seudun muita asukkaita. Hän tuntui vaikuttaneen vähän kaikkeen.

[illegible]

Edelläoleva 1750-luvun asiakirjateksti on julkaistu Släktforskaren-lehdessä 2/1993, allaoleva ruotsinkielinen "avain" numerossa 1/1994.

M.F.91

LT 56 Sign. 8340:774 Uudenmaan läänintilien verifikatio Anno 1753

1. Wälbetrodde Landt Ränttemästa-
re Anders Hellenius Som Bönderne
Johan Jacobsson och Johan Hindersson
genom föregående Supplique så wähl
5. å egne som deras med grannars,
i Klemetskog By, Bårge Härad och
Helsing Sochn, wägnar anhålla
om Betalning för 76 stycken, 8. och 9.
tums Timmer ståckar, hwilka
10. emot närlagde beting å 2 dahler
Koppar mynt Stycket, blifwit enligt
Wagtmästaren Anders Dahlmans
derå lemnade betyg och Qwittance
af den 29. Hujus lefererade til Pallisade
15. Wärcket omkring krono hächtet här-
städes och belöper til 152. Dahler Kopper mynt eller
50. Dahler 21 1/3 öre Silfwermynt; Altså hafwer LandtRän-
temästaren, likmätigt 1750. års Slätts
Stat i afräkning å de härtil anslagne
20. 219. Dahler 26 2/3 öre Silfwermynt at af under hän-
der warande Medel emot wederbör-
ligit Qwittance, låta affölja sådane fem-
tjo dahler 21 1/3 Silfwermynt, som under titul, Byggna-
der och Reparationer, i Räkenskaperne
25. Kommo at afföras. Helsingfors Lands
Contoir den 29. augusti 1753.

Teksti suomeksi

Talolliset Juho Jaakonpoika ja Juho Heikinpoika Klemettimetsän kylästä, Porvoon kihlakun-
nasta ja Helsingin pitäjästä anovat oheisella anomuksella omasta ja naapureittensa puolesta
hyvin luotetulta lääninrahastonhoitajalta Anders Helleniukselta maksua 76 kappaleesta 8 ja 9
tuuman tukkia, jotka kahden kuparitaalarin urakkahintaan kappaleelta on vahtimestari Anders
Dahlmanin antaman todistuksen ja kuittauksen mukaan toimitettu 29. päivänä tätä kuuta takä-
läisen lääninvankilan ympärillä olevaan paalutettuun aitaukseen ja jotka yhteensä tekevät 152
kuparitaalaria tai 50 hopeataalaria 21 1/3 äyriä; Siis lääninrahastonhoitajan tulee, noudattaen
vuoden 1750 tulo- ja menoarviota, jossa tarkoitukseen on myönnetty 219 hopeataalaria 26
2/3 äyriä, käteisvaroista maksaa asianomaista kuittausta vastaan nämä viisikymmentä hopea-
taalaria 21 1/3 äyriä, jotka tileissä tulee viedä rakennus- ja korjaustilille. Helsingin läänin-
konttorissa 29. elokuuta 1753. (suom. T.H.)

"Viheliäinen" Henrik Mattsson...

Itse asiassa minulla ei henkilökohtaisesti ole mitään arvoisaa isän puolen esi-isääni Heikki Matinpoikaa vastaan. Tietämykseni mukaan hän oli aivan kunniallinen ja työteliäs torppari, joka suoritti elämäntyönsä Vihdin pitäjän Vihtijärven Salmojan torpassa. Hänen elinpäivänsä sattuivat vuosille 1736-1811.

Minun näräni kohdistuu vain ulkonaisiin, ja vain minusta johtuviin seikkoihin, s.o. uteliaisuuteen päästä selville Heikki Matinpojan sukujuurista. Työ on ollut määrältään mahtava, mutta tuloksiltaan lähes mitätön. Näräni on ollut lisäämässä, että äitini puolen suvussa on aikoinaan elänyt toinen yhtä epämääräinen torppari Heikki Matinpoika. Hänenkin juuriensa etsimisessä olen raastanut hermojeni - aivan liikaa - siitä murheesta olen jo joskus aikaisemmin kirjoittanut Orpanaan. Mutta nyt isän puolen Heikki Matinpoika:

Tarina alkaa lupaavasti kun katsoo Vihdin vihitysten luetteloa: "28.12.1759, Vihtijärvi Niemi. Taloll. pka Heikki Matinpoika ja "piga" Maria Simontytär."

Neito löytyi helposti: Vihtijärven Vanhakylän talon tytär.

Sulhon suhteen ei myöskään luulisi olevan vaikeuksia: talollisen poika samasta kylästä. Niin luulisi. Mutta kun Vihtijärven kylään, ei ainakaan papin merkintöjen mukaan, ole kirjattu tuon nimistä nuorta miestä, ei edes hänelle sopivaa taloa. Heikki Matinpojan syntymävuodeksi on aina merkitty 1736. Ylimalkaisuus on anteeksiannettavaa, koska Vihdin syntyneitten luettelot vuosilta 1736 ja 1737 ovat hävinneet.

"Talollisen poika kyllä löytyy", päättelin ja kävin jääräpäisesti läpi koko Vihdin pitäjän laajat rippikirjat. Saatoin huokaista

helpotukseesta: "No, ei se mies ainakaan Vihdistä ole kotoisin!"

Etsimistäni helpotti - tai ehkä mutkisti - tai ehkä teki haastavammaksi, että Heikki Matinpojalla, 1736, oli rippikirjan merkintöjen mukaan veli: Simo Matinpoika, 1743.

"Täytyyhän tuollainen veljespari löytyä", ajattelin ja kävin jääräpäisesti läpi lähiseurakuntien syntyneitten luettelot - laajalti - ja vedin aina vesiperän. IG-kortistot olivat yhtä tyhmiä. Lopulta olin valmis. Heitin hanskat pöydälle. Olkoon!

Sitten aikoja myöhemmin aivan muina miehinä selailin naapuriseurakunnan Nurmijärven väkilukutauluja 1749... Esillä oli Uotilan (Otby) kylän Airikkalan talo:

Is. Matti Mikonpoika	1717
Hu. Katarina Juhontytär	1717
Heikki Matinpoika	1736
Simo Matinpoika	1743

.....

Syöksy Nurmijärven rippikirjojen maailmaan selvitti, että Uotilan Airikkalan isäntä Samuli Samulinpoika oli kuollut vuonna 1742 ja että leski Kaarina Juhontytär oli vuonna 1745 mennyt uuteen avioon Kosken Padonmaan kylästä kotoisin olevan Matti Mikonpojan kanssa. Epäilyjä vain tuotti Matti Mikonpojan ikä. Hän olisi ollut vain 19-vuotias kun Heikki olisi syntynyt, jäänyt sitten Koskella leskeksi jne. Matti Mikonpojan ikää on myöhemmissä merkinnöissä sitten kyllä rukattu, niin että mies kaiketi on syntynyt 1600-luvun puolella. Poika Heikki Matinpoika on merkitty vuonna 1759 muuttaneeksi Vihtijärvelle.

Syöksy Hl. Kosken kirkonkirjoihin oli karu: ei sellaisia ole noilta ajoilta. Koski on vanha Lammin kappeli, mutta kummassakin

vaiheilla - vanhat tiedot menivät kai kapinassa. Kosken rippikirjat alkavat vasta vuodesta 1749. Padonmaa löytyi. Löytyi kaksi isoa taloa, Häkkälän rustholli ja Lautamiehen puustelli, väkeä niissä, mutta ei mitään jossa olisi vähänkään ollut Matti Mikonpojan hajua. Olin uudelleen valmis. No, olkoon silleen!

Sitten soitti Terttu Honkala ja puhui Orpanan puolesta: "Olisiko sinulla aineistoa Orpanaan?"

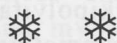
Selittelin Heikki Matinpoika-problematiikkaani. "Eikös sitä saisi ongituksi henkikirjoista. Koski kuului noihin aikoihin Hollolan Tennilan pitäjään", Terttu hännäsi.

Niin taas kerran ajoin Hämeenlinnan maakunta-arkistoon. Pitkän päivän pyörittelin Hollolaa ja Tennilää henkikirjoista ja SAY-luetteloista. Häkkälä löytyi, Lautamies löytyi, joitakin torppareita löytyi - mutta ei hajuakaan Matti Mikonpojasta. Minulla oli minimihaaveena saada Heikki Matinpojalleni edes äiti. Mutta ei sitäkään.

Olen varmaan simppei etsimään enkä tunne henkikirjojen lukemattomia salaloke-roita - ja turhan helposti innostuva. Turha työ taas kerran. "Viheliäinen" Heikki Matinpoika - ja Terttu Honkala! Tämän reisun jälkeen tuntuu, että olen lopullisesti valmis. Hanskat on pöydällä. Ja pysyy.

Yksi vain kismittää. Se on Nurmijärven vihittyjen luettelo 17. helmikuuta 1745: "Matti Mikonpoika ja Katarina Juhontytär, vihkinyt kunnianarvoinen Hra Härkäpae." - Mutta kun "wälvördiga" hra Härkäpää oli Kosken kappalainen. Hän oli siis kulkenut poikki eteläisen Hämeen vihkiäkseen Nurmijärvellä tietyn pariskunnan.

Matti Mikonpojan on siis tarvinnut olla 'vähän parempaa rotua' - ei Airikkalan taloon kai kuka tahansa olisi kelvannutkaan. "Kyllähän sellainen mies täytyy löytyä". Tuo ajatus kalvaa mieltä päivisin, se tulee joskus yöllä uniinkin. Se on kuin paha syyhy. Rauhas ei voi olla ja jos raapii, sitä kovemmin se kihelmöi...

Hyvää ja Onnellista Uutta Vuotta Orpanalehden lukijoille toimituskunnan puolesta!

Vuosi on vaihtunut ja niin on myös vaihtunut Orpanasta vastaava toimittaja. Terttu Honkala halusi viime keväänä vapautusta tehtävästä, ja nyt tästä numerosta alkaen lehdestä vastaa allekirjoittanut. Kiitokset Tertulle monivuotisesta hyvin tehdystä työstä. Hän toki jatkaa toimikunnassa ja antaa arvokkaan panoksensa lehden toimittamisessa.

Kiitokset myös muille toimikunnan jäsenille, joiden ansiosta lehti nytkin on kädessämme. Kiitos myös niille monille ahkerille kirjoittajille, jotka ovat Orpanaa avustaneet.

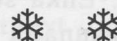
Lehden toimittamisessa otettiin käyttöön tietokonetekstinkäsittely ja kuvien siirto. Yritämme elävöittää lehden ulkoasua ja saada siitä entistä mielenkiintoisemman. Mutta siihen tarvitaan myös Teidän - lukijoiden - avustusta! Kirjoitakaa meille tutkimuksissanne vastaan tullesiin mielenkiintoisiin tapauksiin, me pyrimme ne julkaistamaan. Mielellään mukaan asiaan liittyviä kuvia, jotka palautamme.

Jos olet 'hukannut' jonkun esivanhemmistä, me voimme Orpanassa 'peräänkuuluttaa' häntä. Ehkä joku voisi tietää...

Koska Orpana on jäsenlehti, voitaisiin siinä julkaista rajoitetusti palstaa, jossa lukijat ostaisivat tai myisivät sukututkimukseen liittyvää materiaalia, kirjoja, filmien katselulaitteita ym.

Mielipiteet ja hyvät ehdotukset ovat tervetulleita.

Antti Liitala

KIRJOJA

Kiinnostus sukututkimukseen on lisääntynyt. Harrastajien määrä on kasvanut ja kasvaa edelleen. Mahdollisuudet sukututkimukseen liittyvien tietojen ja välineiden saamiseen ovat myös laajentuneet. Tampereella ja sen lähiseuduillakin innostusta riittää tuloksiin asti. Oman seuran jäsenten keskuudessa syntyy sukututkimuksia, jopa laajoja sukupiirin käsittäviä kirjoja. Tässä tarkastellaan kolmen tutkijan työn tuloksia.

Olavi Horsma-aho: **Horsma-Jussin sukua Alberi Korkiakangas Koivukoski Horsma-aho**

Julkaisija Juho Horsma-ahon suku ry 1994

Kirjan ulkoasu suorastaan houkuttelee lukemiseen. Värikkäässä kansikuvassa niin ulko- kuin sisäkannessa on taiteilijan näkemys suvun kantatilasta 1800-luvun alkupuolella. Tämän suvun asuma-alue sijaitsee Perhonjokilaaksossa. Joki kiertelee Vetelin, Kaustisten kautta ja laskee mereen Kokkolassa. Suvun vaiheita kerrotaan neljänsadan vuoden ajalta kuudentoista sukupolven puitteissa.

Kirjassa on sopivasti paikallis- ja henkilöhistoriaa. Valokuvat henkilöistä ja taloista selventävät ja keventävät luettavaa. Mielenkiintoinen on myös pesäkirja puumerkeineen vuodelta 1882. Tutkija on löytänyt Seinäjoen maakuntakirjastosta vaatimattoman kyhäelmän suvun vanhan tuvan pohja-piirrustuksesta ja sukupuun vuodesta 1794 puoliväliin 1800-lukua. Kirjan takasivulla löytyy "Vetelistä tulleen Juho Alberin, hänen lastensa sekä Horsma-Jussin lasten pääasialliset asuinpaikat merkittyinä nykyiseen peruskarttaan". Hyvä sisällysluettelo antaa kokonaiskäsityksen kirjasta ja helpottaa asioiden löytymistä. Ehkä sen paikka kirjan alussa olisi käytön kannalta parempi. Henkilöhakemistosta löytää hyvin tarvittavan yksi-

lön, koska mainitaan taulu- ja sivunumero. Lähdeluettelon perusteella avautuu mahdollisuus laajemmankin aineiston lukemiseen. Tekstissä oleva numero kertoo, mistä lähteestä se on otettu. Selitys tästä numerointitavasta ei valitettavasti ilmene alkuesittelyssä.

Tämän tutkitun suvun jäsenille lienee ihan käyttökelpoinen toteutus kirjan lopussa olevat tyhjät sivut, joille voi tallentaa lisätietojaan.

Seuraavat kaksi sukututkimusta ovat kooltaan edellistä suurempia. (A-4 kokoa).

Juho Mikonpojan jälkipolvina 1764-1994

Koonnut 1989- 1994 Juhani Korteniemi

Sukututkimus on pitkäjänteistä ja tarkkaa työtä. Siitä kertoo aika, jonka tutkija on käyttänyt tietojen hankkimiseen ja kokoamiseen. Jalmari Finnen 1933 suorittama sukututkimus, Kastarin suku, on tämän tutkimuksen pohjana. Ensimmäisessä maakirjassa vuodelta 1540 mainitaan talollinen Mikko Juhonpoika Kangasalan Roineen länsirannalla Vihtinen nimisessä kylässä Liuksialan läänityksessä. Hänestä polveutuu suoraan alenevassa polvessa tämän tutkimuksen kantaisä seppä Juho Mikonpoika 1767(tai 1764)-1835. Hän muuttaa Kuruun, josta sitten tulee suvun keskeinen asuinpaikka.

Peruskartaston sivu Kurusta ympäristöineen ja piirros jossa näkyvät maakirjakylät ja alueliitokset valaisevat taustaa. Samoin piirros Kurun maanteistä vuosisadan alussa ja siihen merkityistä ensimmäisen ja toisen polven asuinpaikoista paikallistavat mukavasti seuraavilla sivuilla esiintyvät henkilöt. Käytettyyn alkulähteeseen viittaa Juho Mikonpojan perheestä kertova kertova kirkonkirjan sivu. Jälkipolvitauluista löytyy pieniä merkintöjä ammasteista, muutoista, avioliitoista ja asuinpaikoista. Näin on saatu hieman 'lihaa' perusrunkoon. Henkilöhake-

mistossa on nimen jälkeen syntymävuosi ja numero sivusta, jolla tiedot kyseisestä henkilöstä ovat. Naiset löytyvät oman sukunimensä kohdalta. Jos tietää vain naisen nykyimen, saattaa olla hankala löytää oikea henkilö. Muuten sukutaulujen teksti on selkeää. Jonkinlainen sisällysluettelo helpottaisi kirjaan tutustumista. Nykyisin Mikko Juhonpojan jälkeläiset ovat levinneet eripuolille Suomea ja ulkomaillekin.

Edellistä puolta paksumpi on Antti Hietalan **Sukututkimus Taavetista ja Miinasta ja heidän esivanhemmistaan** (302 sivua ja lisäksi 206 sukupolvitaulua)

Kirjoittaja katselee menneitä polvia heidän kotinaan olleiden talojen puitteissa. Vanhimmat sukunimettömät henkilöt saavat nimen sen talon tai torpan mukaan, missä syntyivät ja elivät isäntäväen perheenjäseninä. Näin tutkija perustelee merkintätapaansa. Tästä johtuen alussa oleva hakemisto on laadittukin talojen nimen mukaan aakkosjärjestyksessä. Kirjan kertomus etenee aikahistoriallisesti Taavetista ja Miinasta taaksepäin yhä varhaisempiin esi-isiin ja heidän asuinpaikkoihinsa. Siksi jääkin kaipaamaan sisällysluetteloja myös talojen esiintymisjärjestyksestä.

Taustaa henkilöiden ja perheiden olosuhteille kirjoittaja on löytänyt erilaisista historiallisista lähteistä. Kevennykseksi on pantu sananparsia eri paikkakunnilta. Kartat talojen sijaintipaikoista, valokuvat ja jäljennökset muutamista asiakirjoista, historiallisista tapahtumista ja ajankuvista elävöittävät tekstiä. Taavetin ja Miinan esi-vanhempien isännöimiä kantatiloja löytyy vuodesta 1540 aina 1900-luvulle asti eri pitäjistä, eniten Hämeenkyröstä (31), Ikaalisista (20), ja muutamia nykyisen Pirkanmaan ulkopuoleltakin. Nämä tiedot löytyvät kirjan lopussa olevasta oivallisesta talojen paikkakunta- ja ikäluettelosta. Lähdemaininnat ovat sivujen alalaidassa tekstissä esiintyvän lainauksen kohdalla. Ne olisi myös hyvä koota kirjan loppuun luetteloksi, josta lukija saa vinkin

laajempaan tarkasteluun ja näkee myös tekijän käyttämien lähteiden määrän.

Sukututkimus Taavetin ja Miinan esivanhemmista on varmaan kysynyt paljon vaivaa, mutta antanut myös iloa työn tuloksista.

Jokainen sukututkimus, lyhyt tai laaja, antaa viitteitä ja oppia omaan sukututkimukseen ja sen kirjoittamiseen. Yleisin puute lienee se, että hyvin harvoin syntymä- ja kuolintietojen välistä löytyy kertomusta siitä, mitä luetellut henkilöt tekivät perheensä ja kotiseutunsa hyväksi, miten he elivät ja mitä kokivat. Georg Luther kysyy Genoksen kirjoituksessaan: *"Eikö olisi parempi supistaa tutkittavan sukukunnan laajuutta ja kertoa jotain sen jäsenten saavutuksista, luonteesta ja kohtaloista? Tämä vaatii muidenkin lähteiden kuin kirkonkirjojen käyttöä eikä tekstiä voida jättää yksinomaan koneen muotoiltavaksi. Mutta lukijan kannalta kirjan kiinnostavuus varmaan kasvaa"*.

Helvi Murto

Antti Hietala

Rasan Heikit

Hämeenkyrön Sirkan kylän Rasalla oli kaksi Heikkiä - veljeksiä - mutta eri äidistä. Näistä Heikeistä on maininta Terhi Nallinmaa-Luodon kirjassa Hämeenkyrön historia I, s. 602.

On epäilty sen johtuvan siitä, että yritettiin salata nuoria miehiä sotaväenottoja suorittavilta viranomaisilta. Kun nuortamiestä tultiin patistamaan sotahommiin, esiteltiin nuorempaa veljeä ja sanottiin -"Tää meidän poika on viä tämmönen kloppi..." Nähtävästi konsti todettiin hyväksi, ja poikien isä Jaakko Juhonpoika käytti sitä hyväkseen. Hän oli ilmeisesti muutoinkin hoksaavainen mies, koska hänet valittiinhan 1674 laamannikäräjien lautamieheksi.

Vanhempi Heikki oli Jaakko Juhonpojan avioliitosta Kaarina Juhantytären kanssa. Heikki oli syntynyt n.vuonna 1638 ja oletettavasti Rasan isäntä 1677-84. Heikki

Jaakonpojan väitettiin 1681 olevan taipuvaisempi suutarin työhön kuin tilan viljelyyn. Tällä huomautuksella tarkoitettiin varmaan tätä vanhempaa Heikkiä. Hän luopui talon pidosta ja kenties jatkoi suutarina. Heikki oli kyllä naimisissa, mutta kun hänellä näyttäisi olleen vain yksi tytär, niin talonpidonkin kannalta pidettiin ehkä suotavana, että perheessä oli poika isän työtä jatkamassa.

Niin sitten isännäksi tuli Heikki isänsä toisesta avioliitosta Marketta Martintyttären kanssa. Tämä Heikki Jaakonpoika, joka oli syntynyt noin 1653, meni naimisiin 1677 Viljakkalasta kotoisin olevan Marketta Tuomaantyttären kanssa. Vihittyjen luettelossa mainitaan "Hindrich Rasa den yngre" (= Heikki Rasa nuorempi). Kun sitten esikoinen syntyi 1678, oli isän lisämaininta "Henrick Rasa, yngre". Näin sitten muittenkin lasten kohdalla, kunnes 1688 syntyneen lapsen kohdalla "nuorempi" merkintää ei enään ollut. Samaan aikaan loppuvat merkinnät vanhemmasta Heikistä ja tämän vaimosta Annasta Rasan veroluettelossa.

Lähteet:

Terhi Nallinmaa-Luoto: Hämeenkyrön historia I.
Mf-kortti VA SSS Hämeenkyrö 1.

Olavi Kallioniemi

Pikku Jättiläisen kerho

Istuin yliopistolla yhdessä toisen ikämiehen, Esko Korkeamäen kanssa kuuntelemassa erään luennoitsijan esitystä. Jossakin vaiheessa luennoitsija mainitsi, ettei kukaan ole lukenut Pikku Jättiläistä läpi. Ei tuo nuori mies, niin historioitsija kuin olikin, tiennyt meidän kahden vanhan opiskelijan toimista nuoruutemme päivinä. Me olimme sen lukeneet.

Olin nähnyt kesällä 1937 Kohon Laurilla Pikku Jättiläisen. Se näytti mielenkiintoiselta ja toivoin sitä itsellenikin ja eikös vain joulupukki sen seuraavana jouluna tuonutkin. Se oli hieno, nahkaselkäinen laitos, kolmatta painosta vuodelta 1937. Olen myöhemmin isäni tilikirjoista löytänyt tiedon, että se

maksoi 100 markkaa, mikä oli paljon silloisiin kympin romaaneihin verrattuna. Niinpä se on maksettukin useammassa erässä. Se on ainoa omistamani kirja, joka on tallella 30-luvulta. Elisenvaaran ensimmäisen pommituksen jälkeen emme voineet enää asua kotona, kun ikkunat särkyivät, vaan menimme muutaman kilometrin päähän pommeja piiloon. Vein kirjan mukani ja sitä kautta se joutui Parikkalan maantien varteen odottamaan siirtoa Suomen puolelle. Ja se tuli perille. Isän kirjoista pelastui kolme tai neljä, sillä osa tavaroista jäi matkalle.

Pikku Jättiläinen oli aikanaan hyvin suosittu, sillä siitä otettiin 19 painosta, yhteensä 300 000 kappaletta. Kai nykyisin pidettäisiin moitittavana myynninedistämisenä järjestää kirjan pohjalta kilpailu. Tuolloin se oli erinomainen keksintö. Piti etsiä Pikku Jättiläisestä vastaus 50 kysymykseen. Sen jälkeen pääsi Pikku Jättiläisen kerhon jäseneksi. Sain vastaukseni valmiiksi vasta vuonna 1941. Sota ja evakkomatkat olivat viivyttäneet tietojen etsimistä Olihan koko kirjakin monta kuukautta jossakin evakkotavaroiden varastossa. Sain merkin ja sen mukana Yrjö Kari- laan allekirjoittaman kirjeen, joka on päivätty "postileiman päivänä" eli 19.2.1941. Valittavasti merkki on joskus hävinnyt, mutta tämä "kunniakirja" on jäljellä ja siitä käy ilmi, että olin 6583. jäsen..

Tämän jälkeen oli mahdollisuus suorittaa hopeamerkki, jolloin viideltä eri tieteenalalta piti etsiä vastauksia näiden alojen erikoiste-

oksista. Muistan valinneeni ja selvittäneeni-kin tähtitieteen, kasvi- ja eläinopin ja historian. Sain jostakin Joka Poika-lehden kilpailusta palkinnoksi kirjan, jonka sai itse valita. Hopeamerkin suoritusta ajatellen tilasin Virkkusen Suomen historian. Kun se saapui, oli pettymykseni suuri, kun nimiölehdellä mainittiin sen olevan tyttökoulujen historian oppikirja. Kesällä alkoi kuitenkin uusi sota ja menin sotilaspoikana armeijan töihin, vaikka olinkin vasta 15-vuotias. Hopeamerkki jäi silloin ja sen jälkeenkin suorittamatta.

Kun alussa mainitun luennon väliajalla kerroin Pikku Jättiläisen harrastuksistani Esko Korkeamäelle, kertoi hänkin olevansa Pikku Jättiläisen kerhon jäsen, olipa hän suorittanut hopeamerkin. Niin me vanhat tiedonetsijät istuimme yhä koulun penkillä uutta tietoa etsimässä.

Seuraavalla kerralla hän näytti omaa hopeamerkkikunniakirjaansa sekä kerhon merkkiä, jonka oli hankkinut kadonneen merkin tilalle. Luvattessani Antti Hietalalle, että aion kirjoittaa tästä aiheesta Orpanaan, kertoi hänkin olevansa saman kerhon jäsen. Kuinkahan paljon sukututkijain joukossa meitä onkaan. Korkeamäki on nimittäin myös sukututkija ja seuramme jäsen.

Nyt on ilmestynyt Uusi Pikkujättiläinen, samantyylinen, mutta tiedoiltaan uudistettu todella monipuolinen tietoteos. Sivuja siinä on hiukan vähemmän, mutta ne ovat suurempia. Siinä on paljon uusia mielenkiintoisia asioita. Esimerkiksi "omalta alaltani" historiasta siinä on erinomaisia taulukoita eri maiden hallitsijoista, suurten tapahtumien aikatauluista ym. Kahta jäin kaipaamaan. Odotin löytäväni kuntien vaakunat, edes mustavalkoisina, kun heraldiikasta muuten on hyvä kirjoitus. Toinen puute on se, että Venäjälle luovutetuista alueista ei kerrottu mitään.

Mitä tällä jutulla on tekemistä sukututkimus-seuran lehdessä? Voisimme joskus muistella paperille tai ääninauhalle oman elämämme vaihteita, nuoruuttakin, siinä kuin sukuaamme. Olkoon tämä muistutus siitä. Haastatteleminen vanhoja suvun jäseniä, mutta yhtä tärkeää olisi kertoa omasta elämästään jälkeläisiä ja vaikka tulevia tutkijoita varten.

Muistelmistamme välittyy heille tietoa niin itsestämme kuin ajastammekin. Ovathan meistä monet eläneet värikästä aikaa, johon ovat sisältyneet sodat, "rähmälläänolot", maan ja kansan vaurastuminen ja nykyinen lama. Kaikki ne ovat jollakin tavoin elämäämme vaikuttaneet.

Vanhassa Pikku Jättiläisessä on kaksi sivua pitkä E. Granit-Ilmoniemen kirjoitus sukututkimuksesta sekä esivanhempien taulun malli, johon sopii viisi sukupolvea. Lähtöhenkilöä kutsutaan tuossa taulussa keskilöksi. Siitä tekstistä olen saanut ensimmäiset tietoni sukututkimuksesta. Uuden kirja hakemistossa on sana suku. Etsin sivun ja siinä puhutaan eläinten suvuista. Molemmissa Pikku Jättiläisessä on kirjoitus ristimänimistä, Vanhassa kirjassa mainitaan, kenellä Suomessa on ollut eniten ristimänimiä. Tämä henkilö oli kontra-amiraali Ernst Gustaf Fredrik Vilhelm Julius Caesar Atos Porthos Aramis Romulus Remus Thitz, joka eli 1825-99.

Enää ei ole Pikku Jättiläisen kerhoa. Silloin, kun televisio ja monet muut nykyajan viettelykset eivät meidän aikaamme vieneet, oli tietojen hakeminen hyvä harrastus. Niitä etsi luokallamme moni muukin. Olisikohan se tuon ajan poikia saanut kiinnostumaan tiedosta ja sen hankinnasta. Luulen nimittäin, että suurin osa kerhon jäsenistä on poikia. Valitettavasti omalta osaltani kiinnostus tietämiseen ei johtanut koulukirjojen tutkimiseen, niin että noita laiminlyöntejä täytyy paikkailla yhä, yli puoli vuosisataa myöhemmin. □

"Pikku jättiläinen on saanut minut täydellisesti lumoihinsa, joten vilpittömän toivomukseni ja myös uskonni on, että se leviää mahdollisimman laajalle Suomen nuorison ja myös vanhemman väen keskuuteen".

Pikku Jättiläisen kerhon jäsenen toivomus.

Edelläoleva teksti Pikku Jättiläisen kymmennestä painoksesta vuodelta 1943. (toim.)

Prinssi Gustav

Kangasalan pitäjässä n. 20 km Tampereelta sijaitsee Liuksialan kartano. Se oli muodostettu v. 1556 kuninkaankartanoksi - kuningatar Kaarina Maununtyttären leskenkodiksi. Kaarina Maununtytär oli kuningas Eerik XIV vihitty puoliso. Heillä oli yhteisiä lapsia seuraavasti:

Sigrid (s.1566, k.1633)

Gustav (s.1568, k.1607)

Henrik (s.1570, k.1572)

Arnold (s.1572, k.1573)

Gustav eritettiin seitsenvuotiaana äidistään 1575 ja lähetettiin Juhanan sukulaisten luo Puolaan.

Kaarina Maununtytär tapasi hänet 1596 Tallinnassa, Gustav oli silloin 28-vuotias, ja Ruotsin maaperällä asuminen oli häneltä kielletty. Kuningas Eerik kuoli 26.2.1577 Örbyhusissa. Pian tämän jälkeen - 20.3.1577 - Juhana III läänitti velivainajansa Eerikin leskelle Liuksialan kartanon Ylä-Satakunnassa. Vuonna 1581 Kaarina sai Liuksialaan tiedon, että kartano kuuluisi hänelle koko hänen elinaikansa.

Kaarina Maununtytär 26-vuotias, kun hän lähti Turusta 1.6.1577 kartanoonsa Liuksialaan, jossa asui ja eli vielä 35 vuotta. Täältä hän teki vain kaksi pidempää matkaa. Vuonna 1582 hän kävi Tukholmassa kuninkaan hovissa, ja 1596 Tallinnassa Gustavpoikansa luona, oleskellen hänen luonaan kolmisen kuukautta.

Tuon tapaamisen jälkeen Gustav monien eri vaiheiden jälkeen kulkeutui Moskovan lähelle Kashinen kaupunkiin, jossa oli vankina ja kuoli 1607, koskaan käymättä Ruotsin maaperällä, mistä oli riistetty 32 vuotta aikaisemmin.

Kaarina Maununtytär asui tyttärensä Sigridin kanssa Liuksialassa, jossa kuoli 13.9.1612 lähes 62-vuotiaana. Hänet haudattiin Turun tuomiokirkkoon Tottien kappelin kuoriin. Sigrid Eerikintytär, oltuaan kahdesti

aviossa, kuoli Liuksialassa 24.4.1633. Hänet haudattiin ensin Maariankirkkoon Turussa, mutta kaksi vuotta myöhemmin hänen arkunsa siirrettiin ja laskettiin äitinsä arkun viereen Tuomiokirkon hautaholviin.

Mysteerio

Mutta nyt siirryn prinssi Gustaviin ja salaperäisyysmysterioon, jos nyt sitä sanamuotoa käyttäisin. On olemassa kirjasarja; "Turun Hovioikeuden Presidentit, jäsenet ja virkamiehet vuosina 1623-1923". Kirjasarjan ensimmäisessä niteessä (I) kerrotaan varapresidentti Lars Stierneld'istä joka polveutuu suoraan alenevassa polvessa Eerik XIV:sta ja Kaarina Maununtyttärestä. Näiden pojalla, prinssi Gustavilla (s.1568, k.1607), oli Brita Pietarintytär Karthin kanssa poika Lars Kustaanpoika(s.1596, k. 1660). Tämä poika oli kauppiana Norrköpingissä. Hän otti nimen Eldh ja avioitui Brita Törne-roosin kanssa. Avioliitosta syntyi 1637 poika, joka ristittiin Samueliksi. Samuel Larsinpoika Eldh'istä tuli kamreeri kamarikollegioon ja hänet aateloitiin 29.11.1694 nimellä Stierneld. Hänellä oli ensimmäisestä avioliitosta Brita Ratkinin kanssa poika, Lars Samuelinpoika Stierneld, joka taas oli varapresidentti Lars Stierneldin isä. Samuel Stierneld kuoli 5.10.1716.

Tästä prinssi Gustavin aviosuhteesta ei kukaan tutkija missään kerro, vaikka niin paljon on kirjoja kirjoitettu Eerikistä ja Kaarinasta.

Oliko Kaarina Maununtytär tietoinen käydessään Tallinnassa 1596, että hänen pojalleen Gustaville oli syntynyt poika Ruotsin Norrköpingissä samana vuonna? Venyhän Kaarinan Tallinnassa oleskelu 3 kuukauden pituiseksi.

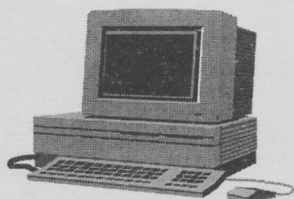
Historia vaikenee tässä asiassa, niinkuin monessa muussakin asiassa. □

Hyvät

ORPANA
tarvitsee
kirjoituksia!

Jos Sinulla on ↗

tee juttusi

tai

tai

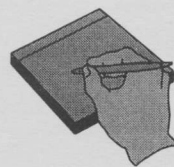
.

(Apple McIntosh tiedostot eivät valitettavasti käy)

Voit myös kirjoittaa sen ↗

tai vaikka

... ja

lähetä

.

Osoite on: Antti Hietala,

Kortesuontie 41, 33420 Tampere

p.931-3440199

Voit tuoda kirjoituksesi myös kokouksiin.

Julkaisutoimikunta